

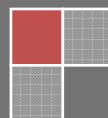
Február
2011

Youth Empowerment Partnership Programme
(YEPP)

Situačná analýza Kecerovce, Rankovce, Vtáčkovce, Boliarov

YEPP Program Slovakia

Blanka Berkyová, Katarína Šiňanská, Františka Ondrašiková, Július Pecha
Združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT, OZ Centrum komunitného rozvoja Košice
Február 2011

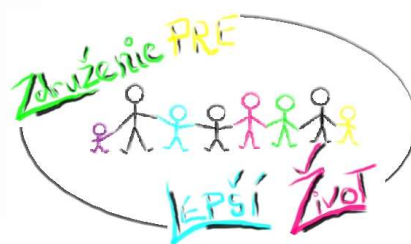

ERSTE Stiftung

Centrum komunitného rozvoja Košice

Táto publikácia bola vytvorená v rámci programu YEPP - Youth Empowerment Partnership Programme. YEPP sa snaží riešiť sociálne problémy a zlepšiť život detí a mladých ľudí, ohrozených sociálnym vylúčením v celej Európe. Jeho hlavným cieľom je posilnenie participácie mládeže na verejnom živote, obhajovanie a presadzovanie ich záujmov. Projekt bol riešený v rokoch 2010/2011.

Autori: Ing. Blanka Berkyová, PhDr. Katarína Šiňanská, Bc. Františka Ondrašíková, Július Pecha

Recenzenti: doc. Mgr. JUDr. Dušan Šlosár, PhD., Mgr. Soňa Lovašová, PhD.

Publikáciu zostavila: PhDr. Katarína Šiňanská (ed.)

Technickí redaktori:

Bc. Magdaléna Halachová

Bc. Vladimír Lichner

Vydalo: Združenie PRE LEPSÍ ŽIVOT

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reprodukovať, ukladať do informačných systémov alebo inak rozmnožovať bez súhlasu majiteľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku tejto publikácie zodpovedajú autori. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

ISBN 978-80-970726-1-2

EAN 9788097072612

Predhovor

Téma riešenia problémov mládeže a mladých ľudí je predmetom mnohých diskusií v samospráve, inštitúciách, mimovládnych organizáciách, medzi mladými ľuďmi navzájom a určite aj medzi ich rodičmi a starými rodičmi. Mnohí z vás, ktorí držíte túto publikáciu v rukách, ste realizovali rôzne programy, projekty, aktivity zamerané na vzdelávanie mládeže, na podporu ich tanečného, hudobného, pohybového talentu, na ich zapojenie do rozvoja miestnej komunity.

Ja sa počas realizácie každého projektu, ale aj po jeho skončení pýtam: „Sú mladí ľudia s výsledkami projektu spokojní? Ako sa do realizácie projektu zapojili miestne samosprávy, inštitúcie, mimovládne organizácie? Aké sú ďalšie nápady na zlepšenie života mladých ľudí?...“

Pred rokom sme si spoločne s kolegami zo Združenia PRE LEPŠÍ ŽIVOT, Občianskeho združenia Centrum komunitného rozvoja Košice a Thomasom Handrichom z programu YEPP položili iné otázky.

Bolo by možné na východnom Slovensku vybrať región kde sa dá realizovať program zameraný na participáciu mládeže, na zlepšenie kvality ich života, trávenie voľného času? Odpoveď bola ÁNO. Pre prácu v Kecerovsko – Olšavskom regióne sme zvolili metodiku programu YEPP. Určite Vás zaujíma, čo táto skratka znamená. Y- Youth ako mládež E- Empowerment = splnomocnenie, posilnenie, P- Partnership ako partnerstvo, P ako program.

YEPP je spoločným projektom niekoľkých európskych a amerických nadácií, Medzinárodnej akadémie na Freie Universität Berlin (INA) a Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), pracujúcou pod záštitou Európskej siete nadácií pre inovatívnu spoluprácu (NEF). Program sa snaží riešiť sociálne problémy a zlepšiť život detí a mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a to na území celej Európy. Ciele YEPP programu sú dosahované vďaka integrovanému a systematicky podporovanému úsiliu strategických aliancií zložených z verejného, súkromného a nezávislého sektora. Program sa zameriava na centrálné zapojenie mladých ľudí do rozhodovacích procesov prostredníctvom účasti mládeže v tzv. miestnych podporných skupinách. Napríklad prostredníctvom rád mládeže, mládežníckych parlamentov, neformálnych skupín, miestnych iniciatív, poradných orgánov pre samosprávu a pod.

Situačná analýza je v rámci metodiky YEPP krokom, ktorý nasleduje po výbere lokality. Vybrali sme Kecerovsko - Olšavský región a v rámci neho obce Kecerovce, Rankovce, Boliarov a Vtáčkovce. Cieľom situačnej analýzy, ktorá sa vám práve dostala do rúk je zmapovať situáciu vo vybraných obciach, poskytnúť vám aktuálne informácie o potrebách mládeže spoločne s definovaním problémov, s ktorými sa mládež, samospráva,

mimovládne organizácie stretávajú vo svojej každodennej práci. Vďaka výsledkom situačnej analýzy budeme môcť spoločne s kľúčovými hráčmi a členmi lokálnej podpornej skupiny pokračovať v tvorbe operačných plánov, ktoré sa stanú základom pre realizáciu lokálnych projektov zmien situácie mladých ľudí v tomto regióne.

Veríme, že informácie prezentované v tejto publikácii budú užitočným zdrojom informácií nielen pre tvorcov mládežníckej politiky v regióne, ale aj pre kolegov, ktorí pracujú v znevýhodnených komunitách a napomáhajú ich rozvoju.

Blanka Berkyová

Podakovanie

Touto cestou ďakujeme všetkým obyvateľom obcí Rankovce, Kecerovce, Boliarov a Vtáčkovce, ktorí nám poskytli dôležité informácie, ako aj mladým ľuďom, terénnym sociálnym pracovníkom, komunitným pracovníkom zdravotnej výchovy, pedagogickým pracovníkom škôl, ich riaditeľom, starostom a občianskym združeniam, ktorí nám pomohli identifikovať problémy a potreby mladých ľudí žijúcich v regióne.

Blanka Berkyová, Katarína Šiňanská, Františka Ondrašiková, Július Pecha

Obsah

1 Všeobecná charakteristika Kecerovsko - Olšavského regiónu	8
1.1 Charakteristika vybraného územia	8
1.2 Charakteristika Kecerovsko - Olšavského regiónu	10
1.3 Prírodné a klimatické podmienky	11
1.4 Chránené prírodné územia	11
1.5 Nerastné suroviny	11
2 História regiónu	12
2.1 Kultúrne a historické pamiatky v regióne	12
3 História Rómov v regióne	13
4 Demografické údaje	16
5 Sociálno - ekonomická situácia v regióne	22
5.1 Nezamestnanosť v regióne	22
5.2 Nezamestnanosť v obciach Kecerovce, Rankovce, Boliarov, Vtáčkovce	22
5.3 Ekonomická štruktúra regiónu	22
5.4 Sociálna situácia mladých ľudí	23
5.5 Životný štýl rómskej mládeže zo znevýhodneného prostredia v regióne	25
5.6 Špecifické postavenie rómskych dievčat v komunite	29
6 Možnosti pre vzdelávanie	30
7 Inštitúcie a služby	32
8 Mládež a voľný čas	37
9 Analýza potrieb mladých ľudí – stretnutie s mládežou	38
9.1 Analýza potrieb mladých ľudí v obci Boliarov	38
9.2 Analýza potrieb mladých ľudí v obci Vtáčkovce	38
9.3 Analýza potrieb mladých ľudí v obci Kecerovce	39
9.4 Analýza potrieb mladých ľudí v obci Rankovce	40
10 Definované problémové okruhy pre oblasť mládež	42
10.1 Problémové okruhy definované pre Kecerovce	43
10.2 Problémové okruhy definované pre Rankovce	44
10.3 Problémové okruhy definované pre Boliarov	45

<i>10.4 Problémové okruhy definované pre Vtáčkovce.....</i>	<i>45</i>
<i>10.5 Problémové okruhy definované na stretnutí kľúčových hráčov.....</i>	<i>46</i>
<i>10.6 Problémové okruhy definované seniormi.....</i>	<i>47</i>
<i>Záver.....</i>	<i>49</i>
<i>Zoznam použitej literatúry</i>	<i>50</i>
<i>Prílohy.....</i>	<i>52</i>
<i>Príloha A: Príklady dobrej praxe z práce s mládežou v Kecerovsko – Olšovskom regióne</i>	<i>52</i>
<i>Príloha B: Príklady medzisketorovej spolupráce.....</i>	<i>55</i>
<i>Príloha C: Neziskové organizácie zamerané na rozvoj kultúry, voľnočasových aktivít a športu v Kecerovsko – Olšovskom regióne.....</i>	<i>57</i>
<i>Príloha D: Adresár organizácií pôsobiach v Kecerovsko – Olšovskom regióne ...</i>	<i>61</i>

1 Všeobecná charakteristika Kecerovsko - Olšovského regiónu

Obce Kecerovce, Rankovce, Boliarov, Vtáčkovce

1.1 Charakteristika vybraného územia

Obce Rankovce, Boliarov, Kecerovce, Vtáčkovce formálne patria do 2 mikroregiónov – Kecerovský a Olšovský. Obce sú od seba vzdialené od 2 do 5 km, teda ide o susediace obce. Vybrať obce nebolo jednoduché. Pri ich výbere sme sa riadili kritériami programu YEOP, ktorého základom je prítomnosť rómskej komunity v obci, existencia aktívne pôsobiacich subjektov t.j. mimovládnych organizácií, samosprávy, inštitúcií, ktoré majú potenciál spolupracovať a predovšetkým prispieť k riešeniu problémov mládeže, ktorá v obciach žije.

Veľmi dôležité boli aj ďalšie kritériá, na základe ktorých sme sa rozhodli práve pre obce Kecerovce, Rankovce, Boliarov a Vtáčkovce:

- **charakter obcí je podobný** – všetky štyri obce majú podobné zloženie obyvateľstva, najmä prítomnosť majoritného rómskeho obyvateľstva, ktoré žije prevažne marginalizovane a vysoká miera sociálnej deprivácie,
- **inštitucionálne väzby** – obec Kecerovce je strediskovou obcou, nachádza sa v nej zdravotné stredisko, ktoré navštevujú obyvatelia ostatných 3 obcí a taktiež spádová základná škola. V obci Vtáčkovce je špeciálna ZŠ, ktorú navštevujú taktiež žiaci z ostatných 3 obcí,
- **rodinné väzby** – medzi komunitami obcí funguje živá komunikácia vďaka rodinným väzbám a tradícií zachovávaní rodinných zvyklostí a rituálov,
- **realizované programy** – bolo realizovaných viacero projektov a programov, ktorých cieľovou skupinou boli obyvatelia vybraní práve z obcí Rankovce, Boliarov, Vtáčkovce a Kecerovce (Program Podpory zdravia znevýhodnených rómskych komunít, projekt STOPA a Peer skupina, projekt ZDRAVIE RÓMOV, terénna sociálna práca v obci Kecerovce).

Obec Kecerovce sa nachádza na východe Košickej kotliny, v doline Olšavy. Pod súčasným názvom vystupuje od roku 1975, kedy došlo k zlúčeniu obcí Kecerovské Kostoľany a Kecerovské Pekľany. Prvá písomná zmienka o Kecerovských Kostoľanoch pochádza z roku 1229 a je určujúcou i pre súčasnú obec. Kostoľany patrili k najstarším Abovským dedinám, v 16. storočí sa vyvíjali ako mestečko s trhovým právom. Popri poľnohospodárstve sa darilo i remeslám a obchodu. V súčasnosti žije v obci viac ako 3400 obyvateľov. **Do katastra spadajú 3 segregované rómske osady, v ktorých žije 2900 obyvateľov rómskej národnosti.** Sakrálnou dominantou Keceroviec je rímskokatolícky Kostol sv. Ladislava. Kostol pochádza z roku 1628, prešiel však významnou prestavbou. Kaplnka pochádza takisto zo 17. storočia. Kecerovce sú bohaté i na svetské pamiatky

pripomínajúce obdobie šľachty. Zachovali sa tu dva kaštiele. Neskorogotický kaštieľ z konca 15. storočia patril rodine Kecerovcov. Renesančný kaštieľ zo 16. storočia si vyžaduje rekonštrukciu. V jeho blízkosti stojí socha sv. Ladislava. Zachovali sa tu pôvodné gánkové domy, kúrie, okraje ciest zdobia prístenné kríže. Novodobú architektúru v obci zastupuje zvonica v časti Kostoľany, budova zdravotného strediska ako aj viaceré polyfunkčné budovy pochádzajúce z druhej polovice 20. storočia. V obci funguje základná i materská škola. V katastri obce bol s finančnou podporou Európskej únie vybudovaný nový vodojem ako aj čistička odpadových vôd. V obci sú dobré možnosti kultúrneho a športového využitia. **Pozoruhodná je i pomoc marginalizovanej rómskej komunity formou terénnej sociálnej práce, prevádzkovaním komunitného centra a výstavbou sociálnych nájomných bytov nižšieho štandardu.** V katastri obce sa nachádza menšie letisko slúžiace prevažne poľnohospodárom. K najvýznamnejším podnikateľským subjektom v Kecerovciach patrí firma Tatrakon. Z pohľadu cestovného ruchu vyniká oblasť turistiky a cykloturistiky (dostupné na: http://obeckecerovce.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=54, dňa 10.01.2011).

Obec Rankovce leží na styku Košickej kotliny a Slanských vrchov. Prvá písomná zmienka o nej pochádza z rokov 1332 až 1335. Pôvodným živobytím obyvateľov bolo poľnohospodárstvo. Dnes ich tu žije takmer 700. Obci dominuje evanjelický kostol. Prvý kostol sa spomína už pri vyberaní pápežských desiatkov v rokoch 1332 až 1335, keď tu bol už aj farár a farnosť. V roku 1620 bol v obci zrejme na mieste pôvodného dreveného kostola postavený kamenný. Jeho oprava sa spomína v roku 1810, následne v roku 1814 bol rozšírený o svätyňu a v roku 1816 bola vybudovaná veža. Zachoval sa tu starý židovský cintorín. V Rankovciach pôsobil významný slovenský spisovateľ Jonáš Záborský, ako aj zberateľ ľudových piesní Ján Hlavík. Prírodnou raritou tohto kraja sú Rankovské skaly patriace do celku Slanských vrchov. Vyznačujú sa výskytom vzácnych druhov rastlín. V katastri sa nachádza i minerálny prameň. O rozvoj Rankoviec sa zasadzuje hneď niekoľko verejnoprospešných organizácií ako Združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT, ktoré pracuje najmä s rómskou komunitou a Klub Prieskumník vedúci deti a mládež k láske k prírode (dostupné na: <http://www.abov.eu.sk/rankovce/>, dňa 10.01.2011).

Boliarov sa rozprestiera vo východnej časti Košickej kotliny. Prvýkrát bol písomne doložený v roku 1289 ako Balar. Osada vznikla v mieste pôvodného slovanského sídliska. V 14. storočí tu stál mlyn. Pôvodné živobytie – poľnohospodárstvo, si udržalo svoju váhu do dnešných čias. K najkrajším stavbám obce patrí bezpochyby barokový rímskokatolícky Kostol Najsvätejšej Trojice. Pochádza z druhej polovice 18. storočia. V obci majú svoj chrám i evanjelickí veriaci, ktorí patria k cirkevnému zboru v Rankovciach. Kolorit Boliarova dotvára zvonica. Začiatkom 20. storočia bol v obci postavený gáter a mlyn. Dnes dotvárajú pohľad na život predkov v tejto dedine. Žije tu vyše 700 obyvateľov. Obec spravuje základnú školu a materskú školu. Kultúrne akcie organizujú prevažne v kultúrnom dome,

ktorý slúži týmto účelom od druhej polovice 20. storočia. Podnikateľské subjekty v obci sú zamerané prevažne na pôdohospodárstvo (dostupné na: <http://www.boliarov.sk/index.php>, dňa 10.01.2011).

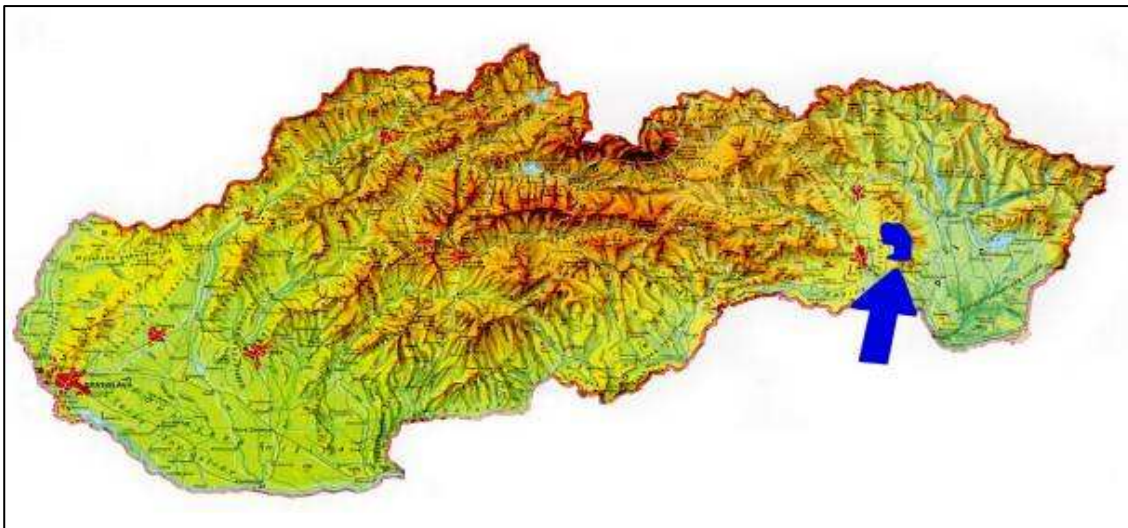
Obec Vtáčkovce leží v Toryskej pahorkatine, 25 kilometrov od Košíc. Bola založená na prelome 13. a 14. storočia. Prvýkrát bola písomne doložená v roku 1427. Patrila k Lipoveckému panstvu. V minulosti bolo hlavným živobytím poľnohospodárstvo, tkáčstvo a lesníctvo. Dodnes tvorí poľnohospodárska pôda vyše 60 percent z katastra obce. Žije tu viac než 900 obyvateľov, k obci prislúcha i segregovaná rómska osada. Vo Vtáčkovciach nie je kostol, stojí tu architektonicky zaujímavá zvonica. Nový cintorín začali obyvatelia budovať v roku 1967. Od roku 1926 píše svoje dejiny školstvo v obci. V druhej polovici 20. storočia postavili dnešné budovy základnej a materskej školy. V prevádzke je i špeciálna základná škola navštevovaná prevažne rómskymi deťmi. K najvýznamnejším spolkom obce patrí dobrovoľný hasičský zbor, ktorý žne úspechy celoslovenského významu v súťažiach hasičov (dostupné na: <http://www.abov.eu.sk/vtackovce/>, dňa 10.01.2011).

1.2 Charakteristika Kecerovsko - Olšavského regiónu

Kecerovsko – Olšavský región sa nachádza od 20 do 30 km severovýchodne od mesta Košice (metropoly Východného Slovenska). Je tvorený dvomi samostatnými mikroregiónmi, ktoré sú v tomto formálnom členení od roku 2002, pričom Olšavský mikroregión zahŕňa 12 obcí a Kecerovský región zlučuje 9 obcí. Rozloha obidvoch mikroregiónov je 14 782 ha a žije v nich 8023 obyvateľov.

Prirodzenými prírodnými hranicami regiónu sú na severo - východe Slanské vrchy, západnú hranicu utvára potok Trstianka, južná hranica je tvorená dargovským priesmykom. Centrálnou časťou regiónu preteká rieka Olšava. Najnižším miestom regiónu je 220 m n. m. v mieste vlietania sa Trstianky do Svinického potoka, najvyšším miestom regiónu je vrchol Makovice, ktorá je časťou Slanského pohoria - 981 m n. m. (PHSR Kecerovsko-Olšavského mikroregiónu, 2003). Región je súčasťou väčšieho celku – Abovského regiónu.

Obr.č.1: **Kecerovsko-Olšavský región** (zdroj: PHSR Kecerovsko-Olšavského mikroregiónu, 2003)

1.3 Prírodné a klimatické podmienky

Najväčšiu rozlohu z územia regiónu zaberá poľnohospodárska pôda – 54,99% (PHSR Kecerovsko – Olšovského mikroregiónu, 2003). Z poľnohospodárskej pôdy najviac tvorí orná pôda 66,94 %. V katastroch obcí sa pestuje najmä kukurica, obilie, slnečnica. 40% územia zaberajú lesy, prevažne listnaté (buk, dub), ktorých vlastníckmi sú súkromné spoločnosti (SR Lesy Košice, a.s.), urbariáty (spolky vlastníkov) a cirkvi. Na území regiónu je 14 prameňov (vodných zdrojov), najväčším je rieka Olšava, pretekajúca severo- južne. V regióne sa nachádzajú zdroje geotermálnej a minerálnej vody. V katastri obce Svinica je významné žriedlo (vrt) geotermálnej vody. V obci Herľany sa nachádza niekoľko prameňov minerálnej vody a studeno vodný gejzír (jediný svojho druhu v strednej Európe), ktorý pravidelne eruptuje. Väčšina vodných tokov v obciach nie je regulovaná, v jarných obdobiach dochádza k lokálnym záplavám najmä na územiach blízko rieky Olšava.

Svahy Slanských vrchov, do nadmorskej výšky 800 m, patria do mierne teplej oblasti, mierne vlhkej, s priemernou teplotou v júli nad 16°C, v januári do -5°C (Dobra, 1998). Životné prostredie Kecerovsko – Olšovského mikroregiónu nie je zaťažené veľkými priemyselnými znečisťovateľmi, avšak viditeľným problémom sú početné čierne skládky odpadu.

1.4 Chránené prírodné územia

- **Rankovské skaly** – prírodná rezervácia. Ide o zvetranú andezitovú sopku, skaly dosahujú výšku 80-100 m. V ich blízkosti sa nachádzajú chránené rastlinné a živočíšne druhy.
- **Malé brdo** – prírodná rezervácia, taktiež súčasť Slanských vrchov, ktoré sú vulkanického pôvodu. Ide o prirodzené spoločenstvo bukových dubín.
- **Herľanský gejzír** – keď v r. 1869 nestačili pramene minerálnej vody pre potreby miestnych kúpeľov, bol v roku 1870 navrtaný vrt, je hlboký 404 m, eruptuje v pravidelných 34-36 hod. intervaloch do výšky 15 m.

Podľa Natury 2000 patria **Slanské vrchy** medzi navrhované chránené vtáčie územia.

1.5 Nerastné suroviny

Vulkanický pôvod Slanského pohoria daroval územiu výskyt andezitového kameňa (kameňolom v Kecerovskom Lipovci), ktorý je používaný najmä na stavebné účely. Výrazným špecifikom územia je prítomnosť opálov. V katastri obce Červenica (okres Prešov) sa nachádzali významné opálové bane s ťažbou drahého opálu, v súčasnosti je ťažba pozastavená. V katastroch obcí Herľany a Vyšná Kamenica sa nachádzajú ložiská obecných (drevných a mäsitých) opálov, ktoré môžu byť využité na výrobu bižutérie. Tieto ložiská sa dosiaľ nevyužívali na ekonomické účely a sú verejnosťou málo známe.

2 História regiónu

Podľa zachovaných písomností, je pomerne dobre známa história regiónu od 13. storočia. Územie v stredoveku patrilo pod 2 panstvá – Lipovské panstvo, ktorého strediskom bol hrad v Kecerovskom Lipovci a Svinické panstvo so strediskom vo Svinici, obe panstvá patriace pod župu Aba.

Historicky najvýznamnejšou obcou v stredoveku bola obec Kecerovské Pekľany, sídlo rodu Kecerovcov, po ktorých sa zachovalo viacero kultúrnych pamiatok (kaštiele v Kecerovských Pekľanoch a Opinej). Rod Kecerovcov bol významným v Uhorsku v 16.-17. st. Úpadok rodu nastal po tragických udalostiach spojených s protihabsburgským povstaním a Prešovských jatkách v roku 1687. Veľký význam mali v regióne Herľanské kúpele, ktoré v 16.-17.st. boli významnými kúpeľami, kde sa liečili prevažne reumatické, žalúdočné a gynekologické ochorenia. Kúpele boli využívané najmä uhorskou šľachtou z okolia Pešti a Debrecínu (Čulková a kol., 2004).

2.1 Kultúrne a historické pamiatky v regióne

- Kaštiele rodu Kecerovcov v Kecerovciach a Opinej
- Románsky kostol z 12.st. vo Svinici
- Park a kúpeľné budovy v Herľanoch
- Barokový kostol z 18 st. v Kecerovciach
- Drevené náhrobníky na cintorínoch v obciach Rankovce a Opiná
- Zrúcaniny hradu Lipovec pri obci Kecerovský Lipovec.
- Kamenný most zo 16 st. v Nižnej Kamenici
- Pamätník dargovských hrdinov (na padlých vojakov z 2. svetovej vojny) za obcou Svinica

3 História Rómov v regióne

Odborná literatúra uvádza, že prvé písomné zmienky o výskyte Rómov na území Slovenska pochádzajú zo Zemplínskej župy z rokov 1377 a 1381 (Zemplínska župa sa nachádzala neďaleko nášho regiónu). V tom čase sa na území Slovenska usádzali rodiny kováčov, iných remeselníkov a hudobníkov, ktorí vykonávali rôzne práce na feudálnych panstvách.

Množstvo rómskych osád vzniklo na prelome 18-steho a 19-steho storočia a tiež na začiatku 20-teho storočia. Okolnosti vzniku týchto osád nie sú doteraz dostatočne známe. Jednoznačne však je známe, že na Slovensku prevládalo usadlé rómske obyvateľstvo už v predvojnovom období. Predstava, že Rómovia prišli na Slovensko až po druhej svetovej vojne a že dovtedy kočovali je nesprávna. Počas celého niekoľko stáročného vývoja boli Rómovia vystavení asimilačnému tlaku väčšinovej spoločnosti. Násilnú asimiláciu vykonal v 18-stom storočí Mária Terézia a jej syn Jozef II. Bola to tzv. cigánska regulácia, Rómom bolo zakázané kočovať, museli sa usadiť (Magdolenová a kol., 2005).

Pre účely zistenia okolností príchodu a života Rómov v regióne sme realizovali rozhovory so štyrmi najstaršími členmi vybraných rómskych komunít. V rozhovoroch nás tiež zaujímalo to, ako vnímajú seniori súčasných rómskych mladých ľudí žijúcich v ich okolí. Ich postrehy si môžete prečítať v samostatnej kapitole s názvom „Problémové okruhy definované seniormi“.

Pani Margita sa narodila v roku 1932 (88 ročná) v regióne, v obci s názvom Čakanovce. Z tohto regiónu pochádzali už aj jej rodičia, ktorí sa narodili okolo roku 1918 v obci Kamenica a žili v Čakanovciach. Rodičia jej umreli keď bola ešte dieťa a preto sa jej i jej súrodencov ujali gazdovia, u ktorých bývali i pracovali. Neskôr sa pani vydala a odišla za manželom žiť do Rankoviec. Tu si kúpili pozemok a spoločne s manželom postavali dom. Počas socializmu pracovala v hoteli, kde upratovala a robila pomocnú silu v kuchyni.

Pani Helena sa narodila v roku 1928 (82 ročná) tiež v tom istom regióne v obci s názvom Ďurkov. Z Ďurkova pochádzali aj jej rodičia, ktorí sa narodili okolo roku 1895. Neskôr sa vydala a odišla za manželom žiť do Rankoviec. Pani Helena pracovala na gazdovstve v mladosti, potom keď sa vydala už nepracovala – od mlada mala podlomené zdravie a starala sa o deti a domácnosť.

Pán Jozef sa narodil v roku 1946 (64 ročný) v Kecerovciach. V Kecerovciach sa narodili i obaja jeho rodičia, otec v roku 1907 a mama v roku 1909. Jeho starí rodičia pochádzali tiež z okolia - od Vranova nad Topľou z obcí Banské a Kamenná Poruba. Pán

Jozef tvrdí, že Rómovia v tomto regióne žijú už dlho – od čias Márie Terézie. Pán Jozef už do školy chodil a neskôr počas socializmu pracoval ako vodič.

Pán Pavol sa narodil v roku 1933 (77 ročný) v Kecerovciach. Jeho rodičia i jeho starí rodičia sa narodili tiež v Kecerovciach, starí rodičia sa mohli narodiť okolo roku 1890. Pán Pavol tvrdí, že v čase jeho mladosti existovali v Kecerovciach tri osady, teda toľko ako aj dnes, odhaduje, že tu vtedy mohlo bývať tak 100 Rómov. Rómovia bývali v domoch postavených z váľkov (vyrábaných zo slamy a z hliny) a dreva. Pán Pavol pracoval na družstve. Do školy nechodil, až neskôr počas výkonu vojenskej služby chodil chvíľu do školy. Spomína si, že jeho otec pracoval ako hrobár a tiež ako vartáš – obecný strážnik.

Naši respondenti vychovali už štyri generácie. Všetci tvrdia, že teraz sa žije Rómom oveľa lepšie ako v minulosti, čím myslia obdobie pred vojnou a po nej. Vtedy vraj boli Rómovia veľmi chudobní, bol hlad a nebolo žiadnej práce ani pomoci od štátu. K lepšiemu sa potom zmenila situácia Rómov počas socializmu. Ale vraj aj teraz žijú Rómovia oveľa lepšie ako pred a počas vojny.

Región bol známy tým, že tu žilo veľa bohatých Židov. Mnohí Rómovia z okolia prichádzali pracovať práve k Židom na statky a to predovšetkým do obce Kecerovce, kde žila početná židovská komunita. O Kecerovciach sa tradovalo, že: „sa tu Rómom žije najlepšie“. U Rómov nebola tradícia vzdelávať sa, využívali ich ako pomocné sily.

Rómovia pracovali na gazdovstvách a sťahovali sa z jedného gazdovstva na druhé podľa toho, kde bola práca. Často sa stávalo, že si gazdovia vybrali konkrétnych Rómov, ktorí už potom u nich ostali a pracovali. Tí, ktorí pracovali ako paholkovia mohli bývať na gazdovstve. Ostatní rómski pracovníci museli bývať mimo obce. Ženy pomáhali v domácnosti a na poli, muži robili ťažšie práce (napr. mlátili obilie), starali sa aj o dobytok, kone a pod. Pracovali aj ako pastieri. Rómovia sa tiež živil tradičnými remeslami, vyrábali a predávali metly a rôzne košíky z prútia, korytá. Gazda rozhodoval o osude „svojich“ Rómov. Napríklad určoval kedy sa môžu vydať a oženiť, za koho a podobne. Voči Rómom sa gazdovia správali rôzne, boli aj dobrí gazdovia, ale aj takí, ktorí bili Rómov palicami. Rómovia za prácu nedostávali peniaze, ale ubytovanie a jedlo.

Počas druhej svetovej vojny takmer všetkých Židov deportovali do koncentračných táborov. Z okolitých obcí deportovali do táborov aj Rómov. Napríklad pani Helena si pamätá, ako ich vojaci bosých- holých pešo deportovali do Bohdanoviec, kde bola vlaková stanica. Celý deň tam čakali na vlak, ktorý ich mal deportovať do tábora. Našťastie však bomba narušila vlakovú trať a tak vlak šiel len do Kysaku. Preto všetkých ľudí nakoniec vojaci poslali domov. Do Bohdanoviec prišli gazdovia z Ďurkova a odviezli Rómov na vozoch domov. Mnohých Rómov Nemci nedeportovali do tábora ale brali ich so sebou na bojisko

predovšetkým na kopanie zákopov a kopanie hrobov. Záviselo na konkrétnej obci, či sa Rómov zastala alebo nie. Obec mala právo vyhlásiť, že Rómov, ktorí na jej území žijú potrebuje na prácu a vtedy ich Nemci nedeportovali. Napríklad lesná správa obce Kecerovce prehlásila, že Rómov potrebuje na prácu v lesoch a tak týchto Rómov nedeportovali. Rómovia z Rankoviec, Vtáčkoviec, Boliarova nemali to šťastie, obce sa ich nezastali.

Dodnes sa traduje, že v Rankovciach a Boliarove sa majorita správala k Rómom veľmi zle. Správali sa k nim nadradene, liali na nich „hnojovku“, Rómovia nemohli chodiť do obchodu, či do krčmy. V Kecerovciach sa vraj majorita správala oveľa lepšie, možno to je dôvod prečo sa tu usadilo veľa Rómov a vytvorili viaceré osady. Rómovia tvrdia, že v Kecerovciach sa im vždy dobre žilo. Po vojne Rómovia často pracovali na družstvách. Tvrdia, že situácia počas socializmu bola pre Rómov veľmi priaznivá. Chodili ako všetci do škôl, vzdelávali sa, mali prácu. Po páde socializmu nastala pre Rómov zlá situácia. Počas socializmu bol trend odchádzať z vidieka do mesta, mnohí Rómovia tak odišli za prácou. Po nástupe kapitalizmu však o prácu prišli. Výhodne predali byty v meste a odsťahovali sa k príbuzným na vidiek, alebo si kúpili vlastné domčeky. Tu sa začali problémy, pretože „mestskí“ Rómovia prinášajú nové zvyky. Navyše súčasný trend je, že nerómovia sa tiež sťahujú na vidiek v okolí mesta a tak Rómovia opäť predávajú svoje domy a sťahujú sa do mnohopočetných rodinných domácností k príbuzným do osád.

Obr.č.2 Stretnutie so seniormi

Obr.č.3 Stretnutie so seniormi

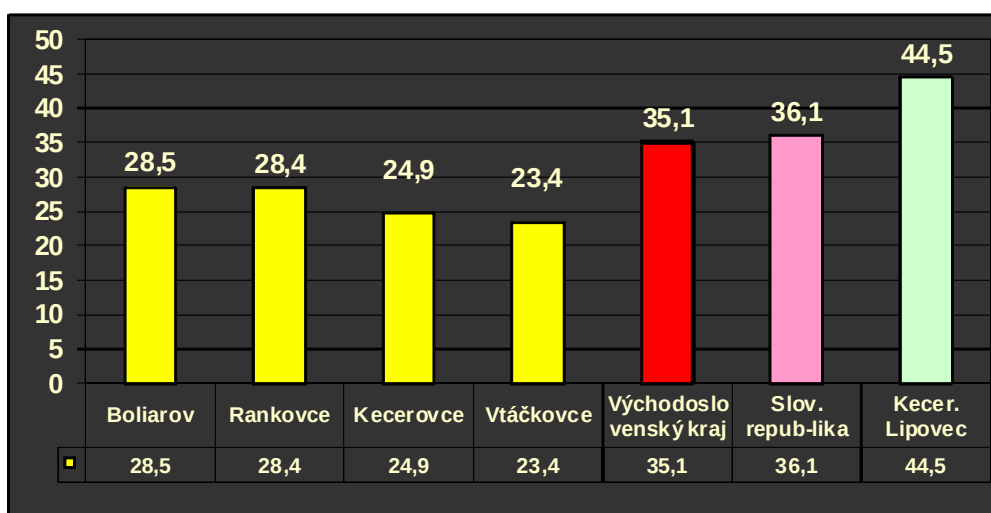
4 Demografické údaje

V obciach Kecerovce, Rankovce, Boliarov a Vtáčkovce žije celkom 5369 obyvateľov. Z toho 2663 žien čo predstavuje 49,59 % a 2706 mužov čo 50,40 %. Detí vo veku od 6 do 14 rokov je v obciach spolu 1106 čo predstavuje 20,60%. Mládež vo veku 15 až 25 rokov je zastúpená počtom 1259 osôb čo predstavuje 23,45 %.

Tab. č.1 Zastúpenie obyvateľstva v jednotlivých obciach

Názov obce	Muži	Muži %	Ženy	Ženy %	Deti 6-14 rokov		Mládež 15-25 rokov	
					počet	%	počet	%
Kecerovce	1519	50,68	1478	49,32	663	22,12	724	24,16
Rankovce	352	50,50	345	49,50	137	19,65	130	18,65
Boliarov	381	50,46	374	49,54	125	16,55	108	14,3
Vtáčkovce	454	49,35	466	50,65	181	19,67	297	32,28

Graf č.1 Priemerný vek obyvateľstva

Zdroj: Ľudia a voda, r. 2004, Stratégia rozvoja Olšavsko– Kecerovského Mikroregiónu

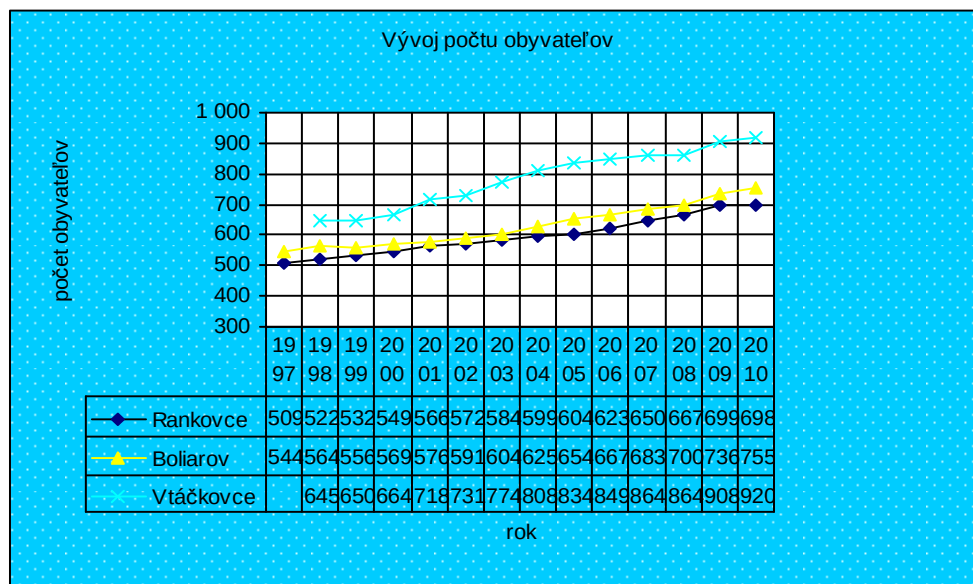
- Priemerný vek obyvateľov v obciach Rankovce, Kecerovce, Vtáčkovce, Boliarov je podstatne nižší než je celoslovenský priemer.
- Extrémne rozdiely medzi obcami mikroregiónu (vo Vtáčkovciach je priemerný vek o 22 rokov nižší, než v Kecerovskom Lipovci, kde Rómovia nežijú).
- Obyvatelia Vtáčkoviec majú vôbec najnižší priemerný vek v celom Košickom kraji.
- Územie s viac ako tretinou detí vo veku do 16 rokov.
- Markantné rozdiely sú v pomere ľudí v predproduktívnom, produktívnom a poproduktívnom veku. Bunetice sú obcou s najvyšším podielom osôb v produktívnom veku a Vtáčkovce s najnižším podielom osôb v poproduktívnom veku.
- Tieto výrazne hraničné ukazovatele sú dané najmä: predčasnou úmrtnosťou osôb žijúcich v chudobných, prevažne rómskych komunitách, vysokou pôrodnosťou v chudobných komunitách, nízkym vekom prvorodičiek z chudobných komunít.

Tab. č. 2 Vývoj počtu obyvateľov od r. 1996

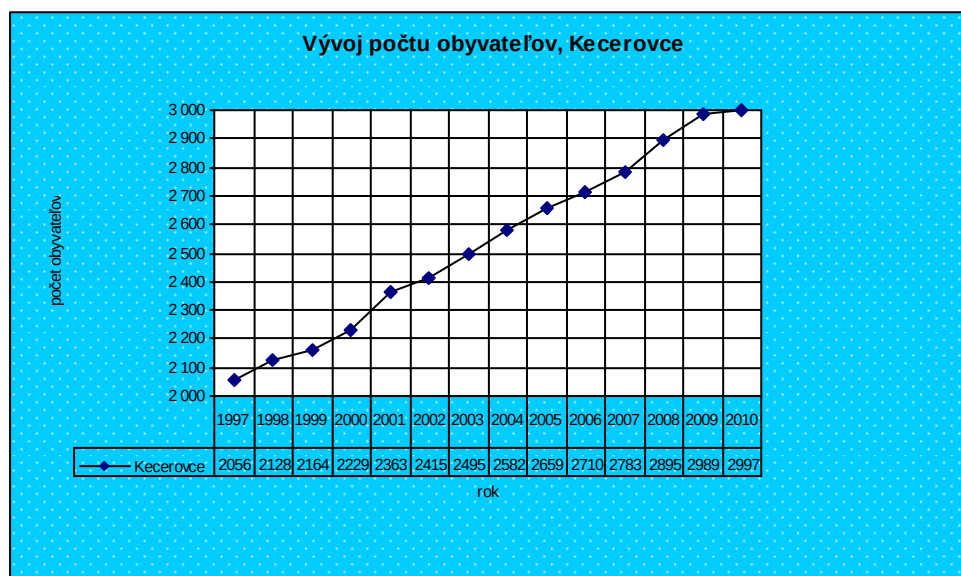
Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rankovce	509	522	532	549	566	557	572	584	599	604	626	650	667	699	698
Boliarov	534	544	564	556	569	576	591	604	625	654	667	683	700	736	755
Kecerovce	2006	2164	2229	2164	2229	2363	2415	2495	2582	2659	2710	2783	2895	2989	2997
Vtáčkovce			645	650	664	718	731	774	808	834	849	864	864	889	920

Tendencia vývoja počtu obyvateľov na území SR je úbytok počtu obyvateľov v obciach a mestách, oproti tomu v Kecerovsko –Olšovskom Regióne je zaznamenaný nárast, za posledné obdobie tzv.“exclerujúci” nárast počtu obyvateľov (demografická krivka prudko rastie). Rómovia tvoria v regióne väčšinové obyvateľstvo, väčšia časť Rómov býva v typických osídleniach na okrajoch obcí. V obciach Kecerovce a Vtáčkovce je aktuálnym trendom migrácia časti Rómskych obyvateľov do zahraničia (za prácou).

Graf č.2 Vývoj počtu obyvateľov v obciach Rankovce, Boliarov, Vtáčkovce od r. 1997

Graf č.3 Vývoj počtu obyvateľov v obci Kecerovce od r. 1997

Tab. č.3 Demografické údaje Boliarov

Bývajúce obyv. podľa národností: Slovenská %								
Slovenská	40%							
Rómska	Podľa mater. jazyka – 60%, podľa prihlásenia – 0%							
Bývajúce obyvateľstvo podľa náboženského vyznania: Rímskokatolícke %								
Evanjelické	40							
Rímskokatolícke	58							
Bez vierovyznania	1							
Adventisti siedmeho dňa Letniční	1							
Osoby ekonomicky aktívne spolu	429							
Osoby ekonomicky aktívne	muži				Ženy			
	217				212			
Pracujúci spolu	112							
Pracujúci ženy/muži	muži				Ženy			
	74				38			
Nezamestnaní spolu	157 (13 je pod 18-rok)							
Nezamestnaní muži/ženy /vek	18-25		25-35		36-55		56-65	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	28	6	35	10	28	31	4	2
Počet domov spolu	152							
Trvale obývané domy	149							
Celkový počet obyvateľov	755							
Celkový počet muži	381							
Celkový počet ženy	374							
Hustota obyvateľov na								
Predproduktívny vek (0-6, 6-14 rokov)	0-6 rokov				6-14 rokov			
	muži		Ženy		Muži		Ženy	
	43		85		59		66	
Produktívny vek	15-17		18-25		26-35		36-55	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	8	10	50	40	54	55	65	72
Poproduktívny vek	56-65				Nad 65			
	M		Ž		M		Ž	
	22		23		11		27	
Počet sobášov	1							
Počet rozvodov	1							
Počet živonarodených spolu	16							
Počet živonarodených	Muži				Ženy			
	7				9			
Počet zomretých spolu	2							
Počet zomretých	Muži				Ženy			
	-				2			
Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva spolu	45/13 (aj prisťahovali, odťahovali)							
Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva	Muži				Ženy			
	21/6				24/7			
Bez vzdelania - celkový počet								
Spolu:	muži				Ženy			
	18				32			
Ukončené základné vzdelanie								
	muži				ženy			
	194				155			
Ukončené stredoškolské vzdelanie								
	muži				Ženy			
	53				85			
Ukončené vysokoškolské vzdelanie								
	muži				Ženy			
	7				10			

Tab. č.4 Demografické údaje Vtáčkovce

Bývajúce obyv. podľa národností:								
Slovenská %								
Maďarská	0,2							
Slovenská	14,8							
Rómska	85,0							
Bývajúce obyvateľstvo podľa náboženského vyznania:								
Rímskokatolícke %								
Evanjelické	7,0							
Rímskokatolícke	90,7							
Gréckokatolícke	2,0							
Apoštolské	0,3							
Osoby ekonomicky aktívne spolu	458							
Osoby ekonomicky aktívne	muži				Ženy			
	231				227			
Pracujúci spolu	34							
Pracujúci ženy/muži	muži				Ženy			
	20				14			
Nezamestnaní spolu	346							
Nezamestnaní muži/ženy /vek	18-25		25-35		36-55		56-65	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	74	24	78	32	45	54	17	22
Počet domov spolu	92							
Trvale obývané domy	84							
Celkový počet obyvateľov	920							
Celkový počet muži	454							
Celkový počet ženy	466							
Hustota obyvateľov na	236							
Predproduktívny vek (0-6, 6-14 rokov)	0-6 rokov				6-14 rokov			
	muži		Ženy		Muži		Ženy	
	84		64		95		86	
Produktívny vek	15-17		18-25		26-35		36-55	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	78	72	84	63	60	78	49	56
Poproduktívny vek	56-65				Nad 65			
	M		Ž		M		Ž	
	17		22		5		7	
Počet sobášov	15							
Počet rozvodov	1							
Počet živonarodených spolu	23							
Počet živonarodených	Muži				Ženy			
	12				11			
Počet zomretých spolu	3							
Počet zomretých	Muži				Ženy			
	2				1			
Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva spolu	15/3							
Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva	Muži				Ženy			
	9/2				6/1			
Bez vzdelania - celkový počet	2							
	muži				Ženy			
	2				0			
Ukončené základné vzdelanie	591							
	muži				ženy			
	385				206			
Ukončené stredoškolské vzdelanie	12							
	muži				Ženy			
	9				3			
Ukončené vysokoškolské vzdelanie	1							
	muži				Ženy			
	1				0			

Tab. č.5 Demografické údaje Rankovce

Bývajúce obyv. podľa národností: Slovenská %								
Slovenská	23							
rómska	Podľa mater. Jazyka – 541, podľa prihlásenia – 24 (77%)							
Bývajúce obyvateľstvo podľa náboženského vyznania v %								
Evanjelické	90,2							
Rímskokatolícke	4,3							
Bez vierovyznania	1,1							
Adventisti siedmeho dňa	3,5							
Letniční	0,7							
Osoby ekonomicky aktívne spolu	175							
Osoby ekonomicky aktívne	muži				Ženy			
	53				122			
Nezamestnaní spolu	199							
Nezamestnaní muži/ženy /vek	18-25		25-35		36-55		56-65	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	39	19	28	21	45	35	8	4
Počet domov spolu	104 domov so súpisným číslom 146 domov celkovo							
Trvale obývané domy	124							
Celkový počet obyvateľov	697							
Celkový počet muži	352							
Celkový počet ženy	345							
Hustota obyvateľov na								
Predproduktívny vek (0-6, 6-14 rokov)	0-6 rokov				6-14 rokov			
	muži		Ženy		Muži		Ženy	
	51		56		73		64	
Produktívny vek	15-17		18-25		26-35		36-55	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	19	17	54	40	53	49	70	68
Poproduktívny vek	56-65				Nad 65			
	M		Ž		M		Ž	
	19		21		13		30	
Počet sobášov								
Počet rozvodov	0							
Počet živonarodených spolu	10							
Počet živonarodených	Muži				Ženy			
	4				6			
Počet zomretých spolu	3							
Počet zomretých	Muži				Ženy			
	3				-			
Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva spolu	+7							
Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva	Muži				Ženy			
	+1				+6			
Bez vzdelania - celkový počet								
Spolu:	muži				Ženy			
31	15				16			
Ukončené základné vzdelanie								
285	muži				ženy			
	135				150			
Ukončené stredoškolské vzdelanie								
89	muži				Ženy			
	46				43			
Ukončené vysokoškolské vzdelanie								
12	muži				Ženy			
	7				5			

Tab. č.6 Demografické údaje Kecerovce

Bývajúce obyv. podľa národností:								
Maďarská	0,04							
Rómska	61,81							
Slovenská	36,99							
Ukrajinská	0,09							
Moravská	0,04							
Česká	0,30							
Bývajúce obyvateľstvo podľa náboženského vyznania v %								
Rímskokatolícke	90,10							
Evanjelické	6,13							
Gréckokatolícke	1,24							
Pravoslávne	0,17							
Čs. Husitské	0,10							
Apoštolská	1,95							
Osoby ekonomicky aktívne spolu	1589							
Osoby ekonomicky aktívne	muži				Ženy			
	810				779			
Pracujúci spolu	225							
Pracujúci ženy/muži	muži				Ženy			
	145				80			
Nezamestnaní spolu	558							
Nezamestnaní muži/ženy /vek	18-25		25-35		36-55		56-65	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	52	18	128	88	114	70	56	32
Počet domov spolu	321							
Trvale obývané domy	319							
Celkový počet obyvateľov	2997							
Celkový počet muži	1519							
Celkový počet ženy	1478							
Hustota obyvateľov na	210							
Predproduktívny vek (0-6, 6-14 rokov)	0-6 rokov				6-14 rokov			
	muži		Ženy		Muži		Ženy	
	292		290		354		309	
Produktívny vek	15-17		18-25		26-35		36-55	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	117	121	245	241	250	232	336	215
Poproduktívny vek	56-65				Nad 65			
	M		Ž		M		Ž	
	68		84		42		76	
Počet sobášov	22							
Počet rozvodov	2							
Počet živonarodených spolu	76							
Počet živonarodených	Muži				Ženy			
	39				37			
Počet zomretých spolu	13							
Počet zomretých	Muži				Ženy			
	10				3			
Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva spolu	37/49							
Celkový prírastok/úbytok obyvateľstva	Muži				Ženy			
	26/36				11/13			
Bez vzdelania - celkový počet	85							
	muži				Ženy			
	33				52			
Ukončené základné vzdelanie	255							
	muži				ženy			
	172				83			
Ukončené stredoškolské vzdelanie	31							
	muži				Ženy			
	21				10			
Ukončené vysokoškolské vzdelanie	29							
	muži				Ženy			
	19				10			

5 Sociálno - ekonomická situácia v regióne

5.1 Nezamestnanosť v regióne

V roku 2010 v okrese Košice – okolie dosiahla nezamestnanosť 21,27%. Oproti okresom mesta Košice ide o viac ako dvojnásobne vyššie percento nezamestnanosti. Z celkového počtu evidovaných nezamestnaných osôb - uchádzačov o zamestnanie (UoZ) na Úrade práce sociálnych vecí a rodiny v Košiciach tvoria až ½ obyvatelia vidieka (prítom počtom obyvateľov má okres Košice- okolie o polovicu menej obyvateľov ako mesto Košice). Z uvedeného je zjavné, že obyvatelia obcí, zvlášť tých vzdialenejších majú zhoršený prístup k zamestnanosti.

Tab. č.7 **Nezamestnanosť, Košice – okolie, r.2010**

Ekonomicky aktívne osoby	51 443
Miera evidovanej nezamestnanosti	21,27%
Disponibilný počet uchádzačov o zamestnanie (UoZ)	10 941
Celkový počet UoZ	11 877
Prítok UoZ v mesiaci	687
Odtok UoZ v mesiaci	530

Zdroj: ÚPSVaR Košice

5.2 Nezamestnanosť v obciach Kecerovce, Rankovce, Boliarov, Vtáčkovce

V obciach Boliarov, Kecerovce, Rankovce a Vtáčkovce žije celkom 5369 obyvateľov. Z uvedeného počtu je 1260 obyvateľov nezamestnaných, pričom skupina mladých ľudí vo veku 18-25 rokov predstavuje 260 nezamestnaných osôb.

Tab.č.8 **Nezamestnanosť, Kecerovce, Rankovce, Boliarov, Vtáčkovce**

Názov obce	Počet obyv. celkom	Nezamestnanosť		Veková skupina 18-25 rokov	
		Počet osôb	% zastúpenie	Počet osôb	% zastúpenie
Kecerovce	2997	558	18,62	70	2,33
Rankovce	697	199	28,55	58	8,32
Boliarov	755	755	20,79	34	4,50
Vtáčkovce	920	346	37,61	98	10,65

Poznámka: % zastúpenie predstavuje podiel z celkového počtu obyvateľov žijúcich v obci

5.3 Ekonomická štruktúra regiónu

Väčšina ekonomicky aktívnych osôb je zamestnaná v podnikoch sídliačich v krajskom meste, v Košiciach. Najvýznamnejším zamestnávateľom je hutnícky gigant U.S.

Steel Košice. V okrese Košice – okolie sídli 6713 subjektov, ktorí sú potenciálnymi zamestnávateľmi.

Tab. č.9 Organizačná štruktúra ekonomiky okresu Košice- okolie k 30.6.2010

Počet organizačných jednotiek spolu	Subjekty orientované na zisk		Subjekty neorientované na zisk
	Právnické osoby	Fyzické osoby	
6713	802	5079	832

Zdroj: dostupné na: <http://kosice-okolie.webnode.sk/moznosti-okresu/> (dňa 15.01.2011)

V rámci odvetví v ekonomike okresu k 30.6.2010 výrazne prevládali obchodné činnosti a služby (56%), nasleduje stavebníctvo (16%), poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo (13%), priemysel (11%) a verejná správa a služby (4%). V jednotlivých obciach okresu je však tento pomer rôzny (dostupné na: <http://kosice-okolie.webnode.sk/moznosti-okresu/>, dňa 15.01.2011). V poslednom období sa ukazuje, že najvýznamnejšími zamestnávateľmi v obciach sú samotné obce, ktoré vytvárajú pracovné miesta v školstve, sociálnom odbore a cez nástroje aktívnej politiky trhu práce (Verejno Prospešné Práce).

Tab.č.10 Prehľad drobných a stredných podnikateľov, živnostníkov

Oblasť pôsobenia	Názov firmy
Zmiešané hospodárstvo a poľnohospodárska výroba	Dušan Ilenin, SHR
	AGRO profit Boliarov, sr.o.
	Rd Service s.r.o., Kecerovce
	Poľnohospodárske družstvo, Nový Ruskov – hospodársky dvor, Rankovce
Logistika a doprava	Tatrakon, Boliarov
	H&S, František Hrehor, Boliarov
Stavebníctvo	Riven Trade, s.r.o., Kecerovce
Služby	Kaderníctvo, Kecerovské Pekľany, V.Lenčová

5.4 Sociálna situácia mladých ľudí

Kecerovsko – Olšavský región môžeme podľa jeho demografického zloženia označiť za „mladý región“. Mládež v regióne vytvára niekoľko rôznorodých podskupín. Najväčšou skupinou je mládež žijúca v marginalizovaných osadách (cca 80%), rómska mládež zo znevýhodneného prostredia (žijúca v generačnej chudobe). Ďalšiu podskupinu tvorí integrovaná zväčša ne- rómska mládež, ktorá tvorí v obciach výraznú menšinu a trendom

tejto mládeže je odchádzať za štúdiom a prácou do väčších miest. Špecifickou podskupinou sú zdravotne znevýhodnení mladí ľudia.

Marginalizované skupiny, medzi ktoré spravidla patria aj rómske rodiny často žijú na hranici chudoby a finančné príspevky získavajú iba zo sociálneho systému štátu. Slovenský sociálny systém má vytvorenú sieť vzájomne prepletených rôznych príspevkov a príplatkov. Túto agendu rieši Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý spadá pod Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Zo sociálneho systému je možné poberať štátne sociálne dávky - jednorazové aj opakované (ako napr. rodičovský príspevok, príspevky pri narodení dieťaťa a pod.), príspevky pre zdravotne ťažko postihnutých (ako napr. príspevok na opatrovanie a pod.) a dávku a príspevky v hmotnej núdzi (ako napríklad dávka v hmotnej núdzi, príspevok na školské potreby a cestovné, príspevok na zdrav. starostlivosť, príspevok na bývanie, ochranný príspevok, aktivačný príspevok a pod.).

Mladý človek je spoločne posudzovanou osobou do 25 rokov veku, ak býva s rodičmi (má ten istý trvalý pobyt ako rodičia), čo znamená, že nemá samostatne nárok na dávku v hmotnej núdzi a je závislý na rodičoch. Od veku 18 rokov môže síce vykonávať aktivačnú činnosť pre obec (tzv. menšie obecné služby ako napríklad zbieranie odpadkov, kosenie, hrabanie, pomoc pri výstavbe chodníkov, ciest a pod.) a tým si zaopatriť mesačne cca 60,- EUR.

V prípade pokračovania v štúdiu na strednej škole a aj na vysokej škole majú rodičia študenta nárok len na rodinný prídavok (cca 20,- EUR mesačne). Po skončení povinnej školskej dochádzky (ktorá je 10 rokov) zaniká nárok na príspevok na cestovné a stravné. To znamená, že sociálne odkázaná rodina, len ťažko môže zvládnuť výdavky na štúdium stredoškolačka či vysokoškolačka. To je častým dôvodom, prečo rodičia radšej uprednostnia, ak dieťa nepokračuje v štúdiu po ukončení povinnej školskej dochádzky.

Rodina mladých ľudí, ktorí nemajú trvalý pracovný pomer, resp. sú bez akéhokoľvek pravidelného finančného príjmu, môžu požiadať o dávku v hmotnej núdzi. Ak sa narodí dieťa maloletej matke, príspevky pri narodení dieťaťa a rodičovský príspevok prechádzajú buď na plnoletého partnera alebo na rodičov maloletej. Často je to dôvodom pre skoré zakladanie rodín a vytváranie tlaku na dievčatá z chudobných rodín, čo najskôr porodiť, lebo sa tým zabezpečuje určitý príjem do domácnosti. V prípade, že rodina nevhodne využíva sociálne dávky, môžu byť dávky poukazované cez osobitného príjemcu (napr. obec), ktorý má zabezpečiť správne použitie dávky.

5.5 Životný štýl rómskej mládeže zo znevýhodneného prostredia v regióne

Vzdelanie

Trendom posledného obdobia je zväčšovanie sa sociálnej priepasti medzi jednotlivými skupinami mládeže. Na jednej strane sa v niektorých lokalitách, prípadne rodinách zhoršuje stav gramotnosti, dochádzky do škôl a vzdelávacích výsledkov, na strane druhej sú lokality a skupiny mladých ľudí, ktorí sa začali aktívne zaujímať o svoje vzdelanie – nastúpili na rôzne formy štúdia na stredných a vysokých školách. Veľký posun vo vzdelávaní mládeže urobili alokované pracoviska stredných škôl v obciach Rankovce a Kecerovce. Ide o učňovské školy zamerané na odbory: murár, krajčírka, lesný robotník.

Dlhodobým problémom je vysoká absencia žiakov v školách, najmä na 2. st. ZŠ. Stalo sa nepísaným pravidlom mládeže, že v období dospievania návštevu škôl považujú za málo dôležitú súčasť života. Problém s dochádzkou a prospievaním v škole úzko súvisí s: chudobou, nedostatkom finančných prostriedkov (keďže do škôl deti dochádzajú autobusom), nízkou uvedomelosťou rodičov, jazykovou bariérou.

SWOT analýza pre oblasť Vzdelávanie

Silné stránky	Slabé stránky
Pôsobenie alokovaných pracovísk stredných škôl v obciach Rankovce a Kecerovce Funkčnosť doučovacieho programu v obci Rankovce (4 roky) zameraného na školopovinné deti Krúžková činnosť na ZŠ v regióne Obrovský potenciál detí a mládeže pre rozvoj umeleckých smerov (hudba, tanec, divadelný prejav, výtvarníctvo) Existencia pozitívnych vzorov v komunitách (mladí ľudia, ktorí študujú)	Nízka vzdelanostná úroveň mládeže Nízka uvedomelosť rodičov o potrebe vzdelávania Problémy s dochádzkou do škôl – záškoláctvo Preexponovanosť základných škôl (rastúci počet žiakov, absencia priestorov pre vyučovanie) Nedostatočné vybavenie škôl (telocvičňa) Nedostupnosť škôl, finančná náročnosť pre rodiny na dochádzanie do škôl Nedokončenie štúdia mladými ľuďmi Absencia materských škôl, predškolskej výchovy Nedostatok asistentov učiteľa na školách (málo asistentov z radov Rómov) Nedostatok vzdelávacích programov v obciach po vyučovaní (školská družina, tútoringový program) Absencia vysunutého pracoviska ľudovej školy umenia v regióne Finančná náročnosť štúdia pre mladých z chudobných rodín Absencia programov zameraných na podporu získavania zamestnania študentov po skončení škôl
Príležitosti	Ohrozenia
Možnosť vzniku alokovaných pracovísk v regióne Zvyšujúci sa záujem o štúdium na stredných školách Možnosť zapojenia talentovaných žiakov do štipendijných programov (napr. Divé maky)	Nemotivujúce podmienky pre štúdium na stredných a vysokých školách

Životný štýl

Za najväčší problém zdravia a živ. štýlu mládeže pracovníci v pomáhajúcich profesiách a zamestnanci škôl označili **inhaláciu prchavých látok** v lokalite Kecerovské Kostoľany. Za posledné obdobie je evidovaný nárast tohto problému, už aj u detí vo veku 10-11 rokov. V lokalite Kecerovské Kostoľany aktuálne inhaluje cca 50 osôb, v obci Rankovce 1 osoba, v obci Vtáčkovce cca 4 osoby. V obci Vtáčkovce sa tento problém preniesol cez migrujúce rodiny (z krajín Veľkej Británie – Anglicko). Fetovanie toluénu, ktorý je dostupný v miestnom obchode je o to nebezpečnejší, že sa začína šíriť aj do okolitých obcí (Rankovce, Vtáčkovce). S fetovaním začínajú najmä deti a mládež z najchudobnejších rodín. Mnohokrát fetovaním utlmujú hlad.

Ďalším vážnym problémom je požívanie **alkoholu a tabakizmus** u maloletých. Veľký počet užívajúcich má k návykovým látkam ľahkú a prístupnú cestu cez nelegálnych predajcov – dílerov, ktorí pôsobia priamo v osadách. Alkohol a cigarety predávajú priamo maloletým formou dlhu, ktorý musia rodičia jednorázovo pri vyplácaní soc. dávok vyplatiť. Takto sa celé rodiny dostávajú do ešte väčšej chudoby.

Časť mládeže v obciach Rankovce a Kecerovce má problém s **gembliom**, závislosťou na hracích automatoch. Ide o lokality, kde sú inštalované hracie automaty v miestnych pohostinstvách. Závislosti podlieha mládež od 18 rokov (ženy aj muži).

Iné typy závislostí sa v lokalitách nevyskytujú. Jednotlivci občas experimentovali s užívaním marihuany a iných mäkkých drog, užívanie tvrdých drog v regióne nie je registrované.

Trávenie voľného času

Rómska mládež v osadách zvyčajne trávi voľný čas spoločne, v skupinách. Stretávajú sa na miestach ako sú cesty, voľné priestranstvá, autobusové zastávky, ihriská. Často do neskorých nočných hodín sú preč z obydli (aj počas školského roku)- tzv. „**nočný život**“. V letných obdobiach je často vidieť chlapcov ako hrajú futbal na lúkach, prípadne ihriskách, v zimnom období je to hokej, sánkovanie s provizórne vyrobenými pomôckami (sánky, hokejky). Časť mládeže sa organizuje vo formálnych alebo menej formálnych voľnočasových aktivitách – napr. kluby, športové akcie, hudobné skupiny, náboženské skupiny. Mnoho mladých sa venuje hudbe a tancu. Stretávajú sa v garážach, kde majú skúšobne. V letných mesiacoch je zvykom „predvádzať hudbu“ na otvorených priestranstvách v osadách.

Väčšina detí a mladých ľudí neabsolvovalo cestu ďalej ako do Košíc (krajského mesta). Priateľstvá medzi rómskou a ne- rómskou mládežou sú skôr výnimkou ako

normálom. Napriek tomu, za posledné obdobie je trendom zblížovanie týchto rôznorodých skupín (najmä v obci Kecerovce a Rankovce), kde majú rómski a nerómski tínedžeri viac príležitosti na vytváranie interakcií (cez aktivity organizácií, stredné školy, stretávanie sa v spoločných priestoroch). Rómska mládež len minimálne, prípadne vôbec neparticipuje na veciach verejných, neexistuje mládežnícky parlament aktivizujúci sa v miestnej politike. V roku 2010 prešla skupina rómskych tínedžerov (cca 12) z regiónu školením zameraným na podporu občianskeho aktivizmu a poznania právneho systému SR.

SWOT analýza pre oblasť Životný štýl

Silné stránky	Slabé stránky
Prítomnosť komunitných centier a komunitných programov v obciach Kecerovce a Rankovce Prítomnosť mládežníckych lídrov, ktorí sú zaškolení pre prácu s mládežou (líderský potenciál) Odkúšanie efektívnych programov pre mládež v obciach Dobrá spolupráca medzi miestnymi organizáciami v regióne Funkčnosť viacerých hudobných a tanečných telies Tradícia lokálnych kultúrnych festivalov	Nedostatok priestorov pre voľnočasové aktivity (absencia komunitných centier a klubov) Nedostatok pracovníkov zamestnaných v oblasti komunitnej práce (pracovníci s mládežou) Nedostatok športovísk (verejných ihrísk, posilňovní, telocviční) Neefektívne využívaný voľný čas mladými ľuďmi Vzrastajúca tendencia užívania omamných látok mládežou Vandalizmus, drobná kriminalita mladých Nedostatočná komunikácia a budovanie vzťahov medzi Rómami a Ne-rómami, mladými a staršími (jednotlivými skupinami) Slabá participácia mládeže na veciach verejných
Príležitosti	Ohrozenia
Priestory v správe obcí (budovy), ktoré môžu byť rekonštruované na kluby a komunitné centrá Možnosť obcí zapojiť sa do programu terénnej sociálnej práce Aktivita cirkevných a neziskových organizácií v regióne v prospech mládeže	Neochota spolupracovať s inou skupinou obyvateľstva, konflikty medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva

Zamestnanosť

Väčšina mladých v regióne je nezamestnaná (to sa týka aj ne - rómskej mládeže). Prácu získavajú s ťažkosťou aj vysokoškolsky a stredoškolsky vzdelaní ľudia. Keďže väčšina mladých z rómskych osád nepokračuje v štúdiu na stredných školách, strácajú akékoľvek šance v budúcnosti získať pracovné miesto. Nezamestnaní mladí ľudia zvyčajne 1 rok po skončení povinnej školskej dochádzky, nastupujú na výkon aktívnej činnosti vo svojich obciach.

SWOT analýza pre oblasť Zamestnanosť

Silné stránky	Slabé stránky
Región s možnosťami využitia prírodných zdrojov na podnikateľské zámery, potenciál vzniku nových pracovných miest	Vysoká miera nezamestnanosti mladých ľudí Málo pracovných príležitostí v regióne Nedostatočné vzdelanie mladých ľudí Nedostatok pracovných návykov u mladých ľudí Generácia mladých, ktorí nevideli svojich príbuzných v pracovnom procese
Príležitosti	Ohrozenia
Zakladanie podnikov priamo v regióne zameraných na agroturistiku, remeslá, poľnohospodárstvo, lesníctvo a pod. Využitie termálnych a minerálnych vôd na kúpeľné účely (Wellnes, rehabilitačno – rekreačné zariadenia, plnička minerálnych vôd), Oživenie tradície lokálnych trhov s predajom podomových výrobkov a kultúrnych akcií – príležitosť pre vytvorenie pracovných miest (v oblasti služieb)	Celková stagnácia regiónu v oblasti ekonomicko – hospodárskej Nepripravenosť mladých ľudí na pracovné príležitosti

Zdravie

Zdravie mládeže odráža celkový stav zdravia marginalizovaných komunít, ktoré žijú v zväčša nevyhovujúcich podmienkach (stiesnené a vlhké obydlia, nedostatok pitnej vody, absencia toaliet a kúpeľní, hromady odpadu pri obydliach,...). Ďalším faktorom podpisujúcim sa pod nepriaznivý zdrav. stav je nízka zdravotná uvedomelosť, absencia hygienických návykov, nedostatočná alebo zlá výživa, absencia povinných návštev u lekára (očkovania, preventívne prehliadky). Obyvatelia komunít, najmä deti sú často postihnuté infekčnými ochoreniami (dysentérie, hepatitída A). Pretrvávajúce problémy sú evidované v oblasti **reprodukčného zdravia**. Vek prvorodičiek je v osadách stále výrazne nižší ako je celoslovenský priemer. Mladí ľudia začínajú byť sexuálne aktívni už vo veku 15 rokov, zakladajú si rodiny medzi 16-20 rokom života. Striedanie partnerov v tradičných spoločenstvách nie je zaužívané, preferuje sa monogamia a vernosť jednému partnerovi. Na druhej strane používanie dostupnejších foriem antikoncepcie (kondóm, hormonálne tablety) je skôr fenoménom. Ženy pristupujú na antikoncepčné riešenia zvyčajne formou zavedenia vnútromaternicového telieska až po 3 a viac pôrodoch (prípadne po lekárskej indikácii). Muži odmietajú používanie akejkoľvek antikoncepcie. V oblasti reprodukčného zdravia je potrebné spomenúť aj zvyk uzatvárania „príbuzenských manželstiev“, ktoré sú ešte stále pomerne časté (manželstvo v druhom pokolení).

SWOT analýza pre oblasť Zdravie

Silné stránky	Slabé stránky
Realizácia Programu podpory zdravia znevýhodnených komunít od r.2007 v regióne Zaškolenosť rómskych lídrov v oblasti ochrany zdravia Dostupnosť zdravotného strediska a zdravotníckych služieb Dobrá zaočkovanosť	Zhoršené podmienky na bývanie Chýbajúca technická infraštruktúra v rómskych osadách (len v 1 z 4 vybraných komunít je zavedený vodovod a kanalizácia) Nedostatok pitnej vody (väčšina obyvateľstva používa vodu zo spoločných studní) Zhoršené hygienické podmienky Častý výskyt infekčných ochorení Vysoká pôrodnosť, nízky vek prvorodičiek Nezdravý životný štýl: nesprávna životospráva, vysoké percento závislých (alkohol, fajčiari) Devastácia životného prostredia Veľký počet túlavých zvierat
Príležitosti	Ohrozenia
Komunitné programy kontinuálne pokračujúce v obciach zamerané na prevenciu	Neriešenie nevyhovujúcej technickej infraštruktúry (bývanie, vodovod, kanalizácia) v obciach

5.6 Špecifické postavenie rómskych dievčat v komunite

Postavenie rómskych dievčat úzko súvisí s tradíciami archaických rómskych spoločenstiev, dodržiavaním tzv. romipen (rómstva). Rómske dievčatá vo veku 12-18 rokov sú niekoľkonásobne znevýhodnené. Od dievčat z tradičných rómskych rodín sa očakáva, že budú pomáhať matke pri vedení domácnosti – starať sa o mladších súrodencov, variť, upratovať. Dievčatá často absentujú v školách kvôli týmto zástupným povinnostiam. Keď má dievča 15 – 16 rokov, rodina ju smeruje k vydaju a naplneniu svojho životného zámeru v materstve. Od dievčat sa neočakáva, aby pokračovali v štúdiu na stredných školách. Keďže sú predurčené starať sa o deti a byť „domácou“, vzdelanie podľa mienky komunity ani nepotrebuje. Ak chce dievča študovať, stretáva sa s veľkou nevôľou komunity, je podozrievaná a vystavovaná posmechu a urážkam. Rodičia prehnane chránia svoje deti, boja sa ich púšťať na štúdium do miest, sú nedôverčiví voči vonkajšiemu svetu. Ak sa dievča do veku cca 18 rokov nevydá, rodina nájde dievčaťu ženícha. Nie je výnimočné, že svojho ženícha vôbec nepozná a zásnuby sú prvým kontaktom medzi snúbencami. V niektorých rodinách sa zachováva tradícia tzv. „kupovania nevesty“, teda rodina ženícha zaplatí finančnú čiastku za nevestu. Od nevesty sa očakáva, že bude panna, bude vo všetkom podriadená svojmu mužovi a jeho rodine. Tlak na dievčatá je v posledných rokoch ešte silnejší, nakoľko sú zdrojom príjmov pre celú rodinu. S materstvom súvisí prísun finančných prostriedkov do rodiny zo sociálneho systému štátu (rodičovský príspevok, príspevok prvorodičiek). Materstvom dievča získava tiež vážnosť a úctu komunity (jej status sa zvyšuje).

6 Možnosti pre vzdelávanie

Materské školy

Obec Rankovce je zriaďovateľom materskej školy sídliacej priamo v obci, v budove, ktorá je v dlhodobom prenájme od ECAV cirkevného zboru. MŠ aktuálne navštevuje 23 detí z obcí Rankovce a Herľany, z toho v školskom roku 2010/2011 je 14 detí, ktoré sú príslušníkmi rómskej národnostnej menšiny.

V obci Boliarov je taktiež miestna Materská škola pre deti predškolského veku z obce Boliarov. Jednu triedu navštevuje celkom 17 detí, ktoré sú nielen z rómskej komunity, ale aj z majority.

Obec Kecerovce je zriaďovateľom materskej školy sídliacej priamo v obci, v budove, ktorá je majetkom obce Kecerovce. Materskú školu pre deti predškolského veku aktuálne navštevuje 22 detí z obce Kecerovce, z toho v šk. roku 2010/2011 je 21 detí rómskeho pôvodu.

V obci Vtáčkovce Materská škola pre deti predškolského veku nie je zriadená.

Základné školy

V obci Rankovce nie je základná škola, žiaci prvého stupňa (nultý ročník - 3.ročník) dochádzajú do Základnej školy (ZŠ) v Herľanoch a žiaci druhého stupňa (4. roč.-9.roč.) navštevujú ZŠ v Kecerovciach. ZŠ v Herľanoch je tvorená výlučne deťmi rómskej národnostnej menšiny. Jednou z piatich tried je aj špeciálna trieda pre žiakov so špeciálnymi pedagogickými potrebami.

Obec Boliarov je zriaďovateľom ZŠ sídliacej v Boliarove. Školu navštevujú v 4 triedach (nultý ročník - 3.ročník) len deti rómskej národnostnej menšiny. Žiaci druhého stupňa z obcí Rankovce a Boliarov navštevujú ZŠ v Kecerovciach. Škola je tvorená žiakmi z 98% rómskej národnostnej menšiny. Zaškoľujú sa v nej deti z obcí Kecerovce, Boliarov, Rankovce, Vtáčkovce, Opiná. Žiaci štvrtého ročníka z obce Boliarov navštevujú ZŠ v Čakanovciach. Tieto školy sú kapacitne preexponované, každým rokom rastie počet žiakov a školy riešia priestorové problémy. Nerómske deti z obcí Rankovce a Boliarov navštevujú základné školy v obciach: Bidovce, Nižná Kamenica a v meste Košice (v šk. roku 2010/2011 – 8 detí).

V obci Kecerovce je zriadená základná škola, táto je tvorená výlučne deťmi z rómskej komunity. V Základnej škole sú zriadené 3 nulté ročníky. Celkovo navštevuje školu 670

žiacov, pričom vyučovanie prebieha v 2 zmenách, a to aj na 1. stupni. Uvedená škola nemá vybudovanú jedáleň ani telocvičňu.

Základnú školu v Kecerovciach navštevuje takmer 90 % detí z rómskych komunít z obcí Rankovce, Boliarov, Vtáčkovce a Opiná. Tým sa stáva škola kapacitne preexponovaná, každým rokom rastie počet žiakov a škola rieši priestorové problémy. Nerómske deti z obcí Kecerovce a Vtáčkovce navštevujú základné školy v obciach: Bidovce, Nižná Kamenica a v meste Košice. V Základnej škole sú zamestnaní 4 asistenti učiteľa, všetci sú z rómskej národnostnej menšiny a taktiež 1 rómsky učiteľ.

Základná škola Vtáčkovce sa nachádza na začiatku obce, ktorá je vzdialená od Košíc 20 km. Navštevujú ju len žiaci z Vtáčkoviec, ktorí po ukončení 4.ročníka odchádzajú do Základnej školy (ZŠ) v Kecerovciach. Všetci žiaci sú Rómovia. Táto ZŠ má vytvorené dve triedy prvého ročníka, ostatné tri ročníky po jednej triede. Celkovo je v tejto ZŠ 104 žiakov.

Špeciálna základná škola

Deti druhého stupňa so špeciálnymi pedagogickými potrebami z obcí Rankovce, Kecerovce a Vtáčkovce dochádzajú do špeciálnej školy vo Vtáčkovciach.

Zriaďovateľom školy je Krajský školský úrad v Košiciach. Špeciálna základná škola (ŠZŠ) Vtáčkovce má vytvorených 12 tried, ktoré momentálne navštevuje celkom 123 žiakov. Všetci žiaci sú z rómskych rodín, ktoré sú odkázané na príjem dávok v hmotnej núdzi.

Stredné školy, vysoké školy

Od septembra r. 2010 je v obci Rankovce detašované pracovisko Stredného odborného učilišťa a praktickej školy so sídlom v Košiciach. V odbore murár sa zaškoľuje spolu 13 rómskych chlapcov z obce Rankovce. V obci Kecerovce sú detašované pracoviská Strednej Lesníckej školy so sídlom na ul. Kollárova 10 v Prešove a Strednej odbornej školy technickej so sídlom na ul. Kukučínovej 23 v Košiciach. Stredná Lesnícka škola má 17 študentov z toho 7 dievčat a 10 chlapcov študujúcich v odbore lesná výroba. Štúdium končia výučným listom v odbore lesná výroba. Toto pracovisko bolo zriadené v roku 2008 v budove komunitného centra Kecerovce. Stredná odborná škola technická má 35 študentov z toho 13 chlapcov študujúcich v odbore murár a 22 dievčat študujúcich v odbore módna konfekcia. Toto pracovisko vzniklo v roku 2009 v budove bývalej obecnej knižnice.

7 Inštitúcie a služby

Polícia

Príslušná policajná stanica je umiestnená v obci Bidovce, vysunuté pracovisko funguje sporadicky aj v obci Kecerovce. Región má pridelených 2 policajtov, špecialistov na rómske komunity.

Zdravotnícke zariadenia

Obyvatelia obce Rankovce, Boliarov a Kecerovce navštevujú spádové zdravotné stredisko v obci Kecerovce – ambulanciu pediatra, ambulanciu všeobecného lekára pre dospelých, stomatológa, prípadne v iných súkromných ambulanciách v meste Košice a obci Bidovce.

Pre obyvateľov obce Vtáčkovce je zdravotnícka starostlivosť sústredená v obci Kráľovce (všeobecný lekár pre deti a dorast, všeobecný lekár pre dospelých a stomatológ) a lekárne. Ostatnú zdravotnú starostlivosť poskytujú zdravotnícke zariadenia v Bidovciach a v Košiciach.

Ambulancie odborných lekárov sú až v meste Košice. Stanica rýchlej záchranej stanice sa najbližšie nachádza v obci Bidovce.

Cirkevné inštitúcie

V obci Rankovce sídlia 2 cirkevné inštitúcie. ECAV cirkevný zbor má v obci dlhú tradíciu a pôsobnosť (od čias reformácie – 16.st.). Zbor pôsobí v 9 obciach v regióne (aj v obci Boliarov), cirkevný život v Rankovciach sa odohráva najmä v miestnom kostole a farskej budove. Cirkevný zbor vyvíja duchovné aktivity, ktorých cieľovou skupinou sú všetky vekové kategórie, pracuje s mládežou, deťmi, vedie spevokol a je významným hráčom v rámci Slovenska v rómskej misii. Druhým cirkevným zborom je zbor Cirkvi adventistov siedmeho dňa. Cirkevný život je sústredený v modlitebni, členovia zboru sú výlučne miestni Rómovia. Cirkev je aktívna v práci s mládežou, realizuje kluby, tábory, voľnočasové aktivity (OZ Pathfinder).

V obci Boliarov pôsobia 2 cirkvi – Rímsko – katolícky cirkevný zbor so sídlom v Kecerovciach a ECAV cirk. zbor so sídlom v Rankovciach. Cirkevný život sa odohráva v 2 kostoloch a pri výučbe náboženstva na školách.

Kecerovce sú svojim zložením bližšie k slovenským priemerným hodnotám, pričom podiel obyvateľov rímsko-katolíckeho vierovyznania je ešte vyšší, takže je absolútne dominantný. Cirkevný život rímsko-katolíckej cirkvi sa odohráva v kostole a pri výučbe náboženstva na školách. V obci pôsobia aj Gréckokatolícka cirkev, ECAV cirkevný zbor, avšak percentuálne zastúpenie je iba 7,3 % z celkového počtu obyvateľov.

Po zmene starostu ako aj obecného zastupiteľstva (komunálne voľby 2010) začala v obci pôsobiť nová Apoštolská cirkev a Občianske združenie (OZ) Devleskero kher- Boží dom. Predchádzajúce vedenie obce nedovolilo pôsobiť týmto zborom. Členovia týchto zborov sú iba Rómovia. Tieto spoločenstvá navštevuje čoraz viac Rómov, keďže bohoslužby sú v ich rodnom rómskom jazyku. Cirkevný život je sústredený v modlitebni – Komunitné centrum Kecerovce. Zbory sa taktiež venujú mládeži a deťom, pre ktoré majú vyhradené bohoslužby špeciálne pre deti a mládež. Tieto zbory navštevujú aj Rómovia z obcí: Vtáčkovce, Čakanovce a z mesta Košice.

V obci Vtáčkovce pôsobia 2 cirkvi – Rímsko – katolícky cirkevný zbor so sídlom v Kecerovciach a ECAV cirk. zbor so sídlom v Rankovciach. Cirkevný život sa odohráva v 2 kostoloch a pri výučbe náboženstva na školách.

Viac ako 5,5% obyvateľov obce Vtáčkovce navštevuje Apoštolskú cirkev a OZ Devleskero kher – Boží dom. Členovia týchto zborov sú iba Rómovia. Cirkevný život je sústredený v modlitebni – KC Kecerovce.

Záujmové združenia, miestne spolky

V obci Rankovce má sídlo Občianske združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT, ktoré vyvíja aktivity v prospech rozvoja rómskych komunít v Kecerovsko – Olšavskom regióne. Je zriaďovateľom komunitného centra, kde prevádzkuje vzdelávaciu, poradenskú a voľnočasovú činnosť.

V obciach Rankovce, Boliarov a Vtáčkovce fungujú Dobrovoľné hasičské zbory. Pravidelne sa zúčastňujú na požiarňických akciách a súťažiach. V obci Boliarov je aktívna miestna skupina Združenia žien Slovenska. Pripravuje v obci kultúrne akcie a programy.

V Kecerovciach pôsobia viaceré spoločenské organizácie. K najvýznamnejším patria Poľovnícke združenie Stavenec, Lesné združenie Skalka, Lesný urbariát Háj, Dobrovoľný hasičský zbor (majstri SR v roku 1999), Telovýchovná jednota Slovan – futbalové mužstvo (ne - Rómovia) ,Rómsky umelecký súbor Luna, ktorý úspešne reprezentuje obec, ŠK Róma Slovan B – futbalové mužstvo (Rómovia), Rómsky skauting.

Komunitné centrum (KC) je špecifickým zariadením, ktorého zriaďovateľom je obec s pomocou prostriedkov Fondu PHARE a Fondu Sociálneho Rozvoja. Jeho úlohou je pomáhať sociálne znevýhodneným obyvateľom pomocou terénnej sociálnej práce v obci.

V obci Vtáčkovce pôsobia rôzne spoločenské organizácie, Únia žien Slovenska, miestny spolok Slovenského červeného kríža, Dobrovoľný hasičský zbor, občianske združenie Východoslovenská hasičská superliga, rómsky skautský oddiel Úsvit, rómske občianske združenie ROM-SOM, lesné pozemkové spoločenstvo Urbariát Stavenec.

Dobrovoľný hasičský zbor je najaktívnejšou spoločenskou organizáciou v obci. Členovia Dobrovoľného hasičského zboru patria k špičke v okrese. Najmä v oblasti hasičského športu v kategórii muži dosahujú členovia DHZ významné úspechy na úrovni okresu a kraja.

Externé organizácie vyvíjajúce služby pre mládež v Kecerovsko – Olšovskom regióne

Na území obcí Rankovce a Kecerovce aktívne pôsobia nižšie uvedené organizácie, inštitúcie, a spolky:

- Kultúrne centrum Abova v Bidovciach,
- Kancelária obvodného školského úradu v Bidovciach,
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach,
- Fórum pale romnja, Kremnica,
- Hudobná skupina Faithfull,
- Poľovnícky zväz,
- Združenie Miestna akčná skupina Okolie Košíc.

Sociálne služby

Obe obce majú zavedenú opatrovateľskú službu pre starších ľudí. V obci Rankovce pôsobia 4 opatrovateľky, v obci Boliarov 2 opatrovateľky, Vtáčkovce 1 opatrovateľka a v obci Kecerovce 17 opatrovateľiek.

Obec Rankovce sa v r. 2010 zapojila do projektu terénnej sociálnej práce, ktorý je podporený Fondom sociálneho rozvoja. Vytvorila 3 pracovné pozície – 1 sociálny pracovník, 2 asistenti sociálneho pracovníka, ktorých hlavnou činnosťou je poskytovanie sociálneho poradenstva znevýhodneným, marginalizovaným obyvateľom v ich prirodzenom prostredí.

Obec Boliarov bola zapojená v podobnom projekte v r.2008, kedy cez firmu Eurokonzult bola vytvorená v obci pozícia komunitného pracovníka. V obci Rankovce je

funkčné 1 komunitné centrum, prevádzkované miestnou n.o. V obci Boliarov komunitné centrum neexistuje.

V obciach a blízkom okolí nie je situované zariadenie sociálnych služieb pre dôchodcov.

V obciach Nižná a Vyšná Kamenica sú zariadenia Detského domova.

Obec Kecerovce sa v zapojila do projektu terénnej sociálnej práce od roku 2005, ktorý bol podporený Fondom sociálneho rozvoja. Vytvorila 6 pracovných pozícií – 2 sociálni pracovníci, 4 asistenti sociálneho pracovníka. Hlavnou činnosťou je poskytovanie sociálneho poradenstva znevýhodneným, marginalizovaným obyvateľom v ich prirodzenom prostredí. Pôsobia tu viaceré krúžky so zameraním na domáce práce a krúžky záujmovo-umeleckej činnosti, ako aj cirkevné zbory, folklórny tanečný súbor LUNA, tanečný súbor DMX- moderný tanec, peer skupina „Zdravie Rómov“. V KC Kecerovce sa pravidelne v spolupráci s autoškoolou GRENDEL poskytuje výcvik žiadateľov o vodičské oprávnenia skupiny B.

Terénna sociálna práca bola na čas ukončená 09/2010 avšak v súčasnosti má obec Kecerovce podaný projekt na pokračovanie terénnej sociálnej práce.

Obec Vtáčkovce nebola zapojená do podobného projektu.

Ekologické služby, poskytovanie poradenstva

Priamo v obciach Rankovce a Boliarov nesídlia organizácie zaoberajúce sa ochranou životného prostredia. Spádová štátna inštitúcia, ktorej zameraním je životné prostredie – Obvodný úrad životného prostredia Košice –okolie sídli v Košiciach, ul. Adlerova 29. V regióne vyvíja aktivity Združenie Ľudia a energia, ktorých jedným z cieľov je aj zveľaďovanie životného prostredia a Združenie Gejzír, ktoré sa snaží upozorňovať verejnosť na potrebu rozvoja regiónu v okolí Herľan.

Rekreačné a kultúrne služby

Najbližším rekreačným zariadením od týchto obcí je zariadenie Technickej univerzity Košice v Herľanoch, ktoré poskytuje stravovacie, ubytovacie služby. Je miestom pre usporadúvanie spoločenských, vzdelávacích, kultúrnych a športových podujatí. Ďalším zariadením je motorest Oáza vo Svinici. V obciach neexistuje ubytovanie na súkromí.

Obce Boliarov a Rankovce disponujú len obchodmi s rozličným tovarom a miestnym pohostinstvom.

Najbližším múzeom je kaštieľ v obci Budimír pri Košiciach. V mikroregiónoch nefungujú kiná, pamätné domy a muzeálne expozície. Obe obce Boliarov a Rankovce sú však vybavené kultúrnymi domami, ktoré slúžia na spoločenské akcie (svadby, plesy, a pod.). Obec Rankovce nemá vybudované žiadne športovisko, obec Boliarov má 1 futbalové ihrisko (ktoré je vo vlastníctve súkromnej osoby) a 1 školské ihrisko.

V obci Kecerovce sú obchody s rozličným tovarom, drogériou. Taktiež je v obci kaderníctvo, obchod s odevmi a pošta. Obec má vybudované 1 futbalové ihrisko a 1 školské ihrisko. Obce Kecerovce a Vtáčkovce nie sú vybavené kultúrnymi domami.

Obec Vtáčkovce má vybudované 2 futbalové ihriská. Obec Vtáčkovce nemá ani obecnú knižnicu. Prírodné prostredie Slanských vrchov je vhodným na turistiku (existencia turistických chodníkov) a chodníkov pre cykloturistiku. Blízko regiónu, v obci Ortáže existuje jazdecká škola s názvom Ranč Ortáže.

8 *Mládež a voľný čas*

Pre účely zistenia aktuálnej situácie v regióne ohľadom servisu a služieb pre mladých ľudí a jej vnímania mladými ľuďmi sme realizovali rozhovory s dvanástimi mladými ľuďmi zo štyroch vybraných obcí a to z Rankoviec (päť mladých ľudí), Boliarova (jedna mladá dievčina), Keceroviec (štyria mladí ľudia) a Vtáčkoviec (dvaja mladí ľudia) – z toho jeden nerómsky chlapec, dve rómske dievčatá a deväti rómski chlapci. Najmladší chlapec mal trinásť rokov a najstarší chlapec mal dvadsaťtri rokov.

Hlavným cieľom rozhovorov bolo zistiť ako mladí ľudia hodnotia služby, ktoré sú pre nich poskytované v regióne. Čiastkovými cieľmi bolo zistiť aká je voľnočasová vybavenosť v oblasti, aké služby sa poskytujú, kto ich poskytuje a na akej úrovni, či tieto služby mladým ľuďom vyhovujú, či uspokojujú ich potreby a v akej miere, a aké služby podľa nich chýbajú, ktoré by ešte potrebovali a chceli mať k dispozícii.

Obr.č.4 Stretnutie s mládežou

Obr.č.5 Stretnutie s mládežou

Mladí ľudia, ktorí pravidelne navštevujú školu (z prítomných to bolo osem mladých ľudí) konštatovali, že harmonogram ich bežného dňa sa od harmonogramu voľných dní cez víkend a počas prázdnin pochopiteľne líši – rozdiel tvoria hodiny, ktoré trávia v škole a čas, ktorý trávia plnením školských povinností doma. Zvyšný čas označujú ako svoj voľný čas – teda podvečer a cez víkend, tiež počas prázdnin.

Avšak harmonogram dňa tých mladých ľudí, ktorí školu nenavštevujú (z prítomných to boli štyria mladí ľudia) je pravidelne ten istý. Celý deň trávia vo svojej komunite, najčastejšie doma. Konštatovali, že voľný čas majú takmer celý deň, domácim prácam a pomoci v domácnosti venujú len minimum času. Vstávajú až okolo obeda o 12:00-13:00 hod., pretože dlho do noci sú hore - buď vonku s priateľmi, alebo trávia čas na internete či pozeraním filmov.

9 Analýza potrieb mladých ľudí – stretnutie s mládežou

9.1 Analýza potrieb mladých ľudí v obci Boliarov

Aký je stav ?

Mladí ľudia v Boliarove nemajú ako a kde zmysluplne tráviť voľný čas. **Najčastejšie sa potulujú vonku s priateľmi, čas trávia hlavne vzájomným rozprávaním sa, v lete chodia k miestnym potokom a trávia čas pri vode, nudia sa, fajčia, užívajú alkohol.** V Boliarove sa nachádza **kultúrny dom, ale mladí ľudia ho nemôžu navštevovať.** Istý čas využívali v rámci projektu „Stopa“ priestory kultúrneho domu, ale za priestory bolo potrebné platiť obci a po skončení projektu už nebol dostatok finančných prostriedkov. **Skončenie projektu hodnotia mladí ľudia v Boliarove veľmi zle, radi by sa naďalej stretávali,** pravidelne sa mladej líderky Andrei (ktorá projekt Stopa viedla) vypytujú, či by tam nemohli opäť chodiť a niečo nové sa naučiť. **Kedysi bol v Boliarove Klub, ktorý navštevovali deti a mládež ale ten už v súčasnosti nefunguje,** je tam sklad. V obci sa nachádza aj veľké futbalové ihrisko (patriace súkromnej osobe), ale za jeho užívanie je tiež potrebné platiť, načo však rómski mladí ľudia nemajú finančné prostriedky.

Čo by chceli v budúcnosti?

Potrebovali by **nadviazať na projekt „Stopa“ a pokračovať v rôznych vzdelávacích aktivitách.** Okrem toho samozrejme tiež aj v Boliarove majú mladí ľudia talent na hudbu a tanec, ale je potrebné rozvíjať aj iné veci, ktoré by im boli užitočné v spoločenskom a praktickom živote. Vzdelávanie by malo byť prioritou pre mladých ľudí. Mladí ľudia, ktorí sa zúčastnili v minulosti vzdelávacích aktivít rozprávali o nich aj doma, svojim súrodencom a rodičom. Rodičia z toho boli tiež nadšení a pochvalne sa vyjadrovali.

9.2 Analýza potrieb mladých ľudí v obci Vtáčkovce

Aký je stav?

V obci sa nachádza veľké futbalové ihrisko, ktoré rómska mládež pravidelne využíva. Okrem toho priestoru sa však **v obci nenachádza žiaden iný priestor, ktorý by mladí ľudia mohli využívať. Nie je tam ani kultúrny dom** a na obecnom úrade tiež je len jedna miestnosť, ktorá však slúži ako zasadačka. **Mladí miestni chlapci majú rómsku kapelu, nacvičujú v dome u niektorého z členov kapely, hrajú rôzne hudobné štýly – aj tradičné rómske piesne, aj moderné.** V obci sa nachádzajú skutočne vynikajúci hudobníci. V blízkosti obce sa nachádza bývalé družstvo, ktoré už nie je v prevádzke, nachádzajú sa tam však rozsiahle hospodárske budovy. **Za organizáciu, ktorá sa venuje vo Vtáčkovciach mladým ľuďom označili Apoštolskú cirkev.** Okrem cirkevnej výučby sa venujú hudobným aktivitám a tiež iným voľnočasovým aktivitám, **pastor s mladými ľuďmi chodí v lete k vode, chodia táboriť, opekať a iné aktivity.** Pastor sa im venuje už asi sedem rokov

a združuje sa okolo neho veľa mladých ľudí (60-70 členná skupina). **Kedysi v obci fungoval aj skauting, ktorý sa mladým ľuďom veľmi páčil.** Potom sa však vedúcemu stalo rodinné nešťastie a už viac nechcel viesť skautov a tak to zaniklo.

Čo by chceli v budúcnosti?

Nutne potrebujú mať **priestory, kde by sa mladí ľudia mohli stretávať.** Perspektívne sa uvažuje o rekonštrukcii vyššie spomínaných hospodárskych budov, obec má podaný projekt. **V prípade, že by boli vhodné priestory, mladí ľudia by mali kde skúšať s kapelou, robiť predstavenia, tancovať a organizovať iné aktivity, ktoré by ich zaujímali. Mladí ľudia by tiež mali záujem o malú telocvičňu – posilňovňu.**

9.3 Analýza potrieb mladých ľudí v obci Kecerovce

Aký je stav ?

Mnohí mladí ľudia trávia čas v miestnej krčme, kde chodia piť. Mnoho mladých ľudí v Kecerovciach fetuje. Ako aj v iných obciach, mladí ľudia sa často túlajú vonku s priateľmi. Veľa mladých ľudí holduje športu. **Pravidelne využívajú miestne ihriská, kde chodievajú hrať najčastejšie futbal, basketbal a nohejbal. Multifunkčné ihrisko využívajú i dievčatá, ktoré vraj majú v Kecerovciach veľmi silné futbalové družstvo,** ktoré je údajne lepšie ako chlapčenské. Futbalové družstvá sa pravidelne zúčastňujú rôznych súťaží. Často cestujú aj do Košíc čo vnímajú ako zážitok, chodia sa tam prechádzať, niekedy aj posediť na pizzu a pod. **V obci je komunitné centrum,** ktorého budova prešla čiastočnou rekonštrukciou. Ľudia ju zatiaľ môžu využívať, ale v obmedzenej miere, pretože väčšinu času slúžia priestory komunitného centra ako priestory pre detašované pracovisko strednej školy. **V obci nedávno fungoval tiež skauting, ktorý sa mladým ľuďom páčil a ak by niekto vo vedení skautingu pokračoval, určite by tam mladí ľudia chodili.** Mladí ľudia sa tiež zúčastňovali projektov, ktoré realizovalo Združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT, projekt bol so zdravotníckym zameraním ale popri stretávaní sa mali mladí ľudia možnosť rozprávať sa o rôznych veciach. Projekt fungoval na princípe peer programov. Viedla ho miestna komunitná pracovníčka Vierka, ktorá otehotnela a momentálne je na materskej dovolenke. Teda skupina adolescentov, ktorú viedla ostala sama bez vedenia. Ako ďalšiu organizáciu, ktorá tu pôsobila označili Nadáciu Milana Šimečku, Apoštolskú cirkev a tiež letničný slobodný zbor so sídlom v Košiciach, ktorý realizuje svoje aktivity i v Kecerovciach.

Čo by chceli v budúcnosti?

Mladí ľudia by v Kecerovciach veľmi uvítali telocvičňu, kde by sa dalo športovať aj v zime. **Chlapci by mali záujem hlavne o posilňovňu. Chceli by navštevovať folklórny súbor, ktorý tu mal v minulosti tradíciu.** Vedúci súboru však odišiel z Keceroviec a nenašiel sa nikto, kto by súbor ďalej viedol. Súbor mal úspechy, chodievali vystupovať na folklórne festivaly, súbor vystupoval i v zahraničí (napr. v Taliansku) a mladí ľudia by opäť radi

navštevovali niečo podobné. **V Kecerovciach skutočne chýba priestor na kultúrne vyžitie, je tu veľa talentov napr. hudobne nadaných, tanečne nadaných.** Tiež by potrebovali čosi ako komunitných pracovníkov s mládežou – mládež si sama žiada vedenie v prvých fázach, zaškolenie, podporu pri rozvoji a realizácii vlastných nápadov. **Mladí ľudia chcú byť a sú aktívni,** potrebujú však pomoc. Vedia si predstaviť, že by sa časom stali sami lídrami pre iných mladých ľudí či deti, ale v tomto čase potrebujú pomoc, podporu a zaškolenie. Mnoho z týchto mladých ľudí má za sebou veľa školení ale ešte nie sú samostatní a pripravení.

9.4 Analýza potrieb mladých ľudí v obci Rankovce

Aký je stav?

Mladí ľudia chodievajú hrať futbal, nemajú však k dispozícii riadne ihrisko, len lúku, ktorá navyše patrí inej obci s názvom Mudrovce. **Chodievajú aj do posilňovne,** ktorá je obecná, istý čas sa tam platil symbolický poplatok za využívanie (20 centov na hodinu sa delilo medzi všetky osoby, ktoré sa tam v danú hodinu nachádzali) ale v súčasnosti to už tak nie je posilňovňa je zadarmo. Pokiaľ chcú posilňovňu využívať, stále jeden mladý človek sa určí ako zodpovedná osoba (zodpovedá za kľúč, poriadok v posilňovni, za veci, ktoré sú tam k dispozícii) a on vyberie tých, ktorí idú cvičiť s ním. Posilňovňa sa požičiava stále na hodinu a má kapacitu maximálne päť ľudí s tým, že traja posilňujú a dvaja hrajú stolný tenis a potom sa striedajú. **V obci momentálne je čosi ako komunitné centrum** (ktoré disponuje jednou malou a jednou väčšou miestnosťou, súčasne sú ale priestory využívané ako kancelária terénnej sociálnej pracovníčky a jej asistentov) a niektorí mladí ľudia využívajú priestory evanjelickej fary. V týchto priestoroch sa prostredníctvom Združenia PRE LEPŠÍ ŽIVOT realizujú rôzne projekty. Napríklad aj doučovanie a rôzne voľno časové aktivity pre deti, ktoré realizujú mladí ľudia z komunity, ktorí navštevujú strednú školu. Všetky projekty uvedeného združenia hodnotia mladí ľudia ako veľmi zaujímavé a prospešné. Čo sa týka náplne projektov – tú niekedy sformulujú mladí ľudia samostatne, niekedy požiadajú o pomoc členov združenia. Stále však ostáva mnoho mladých ľudí, ktorí svoj voľný čas netravia efektívne a ktorých by bolo vhodné podchytiť, tiež sa nudia a užívajú alkohol. V súčasnom stave nie je možné všetkých mladých ľudí podchytiť, pretože na to nie sú priestorové možnosti. Pritom v Rankovciach sa medzi mladými ľuďmi nachádza mnoho talentovaných ľudí, u ktorých by bolo možné tento talent ešte viac využívať a tak posilňovať sebavedomie mladých ľudí, uspokojovať potrebu ich seberealizácie. **V Rankovciach sa nachádza aj kultúrny dom,** ktorý je čerstvo po rekonštrukcii. Mladí ľudia ho príležitostne využívajú napr. na vystúpenia, je možné prenajať si tento priestor aj súkromne napr. na rôzne rodinné oslavy a pod. **Za využívanie kultúrneho domu sa však platí.** Viacerí mladí ľudia sa stretávajú každý piatok na fare, kde majú kresťanské aktivity, chodievajú do evanjelického kostola. Jednou z takýchto aktivít je aj rómsko-nerómska kapela, ktorá sa špecializuje na kresťanské piesne, kapela disponuje vlastnou aparátúrou i hudobnými

nástrojmi. Okrem Združenia PRE LEPŠÍ ŽIVOT mladí ľudia v Rankovciach tiež spolupracovali s Nadáciou Milana Šimečku, prostredníctvom ktorej absolvovali viaceré školenia. Jedno z nich bolo aj o tom, ako je možné založiť a viesť klub a sprostredkovať v ňom rôzne odborné informácie – napríklad kurz s názvom Právo pre každého, v rámci ktorého prišla mladým ľuďom prednášať advokátka z Poradne pre občianske a ľudské práva, čím mladí ľudia nezískali len užitočné informácie a vedomosti, ale aj kontakt na konkrétnu organizáciu, na ktorú sa môžu v prípade núdze obrátiť. Významnú prácu v prospech rómskej mládeže v obci Rankovce vykonáva aj Zbor Adventistov s.d. a ich Klub Prieskumník.

Čo by chceli v budúcnosti?

V Rankovciach jednoznačne chýba riadne veľké futbalové ihrisko, prípadne multifunkčné. Miestna samospráva ho už mladým ľuďom sľubuje osem rokov je tu však problém s pozemkom, na ktorom by mohlo ihrisko stáť. Obec takýto pozemok momentálne nevlastní. **Zrekonštruovať posilňovňu, aby tam bolo viac náčinia, strojov a priestor pre viacerých ľudí.** Mladí ľudia chcú športovať, dôkazom toho sú aj teraz v zimnom období sánky, ktoré si mladí ľudia zhotovujú z rôznych materiálov a hokejky, pretože veľmi túžia venovať sa športovým aktivitám. **Chýba tiež priestor pre stretávanie sa mladých ľudí a financie na jeho prevádzku – súčasné priestory nestačia. Mladí ľudia chcú organizovať a navštevovať rôzne kluby.**

10 Definované problémové okruhy pre oblasť mládež

Pre účely zistenia aktuálnej situácie v regióne ohľadom servisu a služieb pre mladých ľudí sme realizovali rozhovory s jedenástimi pracovníkmi z obcí Rankovce, Kecerovce, Boliarov a Vtáčkovce, ktorí sa pri výkone svojho povolania stretávajú i s prácou s deťmi a mládežou.

Išlo o pracovníkov pracujúcich na pozícii asistent učiteľa, pracovníkov pracujúcich na pozícii asistent komunitného pracovníka, komunitných pracovníkov, terénnych sociálnych pracovníkov a ich asistentov a pracovníkov Regionálneho úradu verejného zdravotníctva a ich asistentov. Hlavným cieľom rozhovorov bolo zistiť ako pracovníci s mládežou vnímajú problematiku rómskej mládeže vo zvolenom mikroregióne a výkon vlastnej profesie. Všetci prítomní pracovníci majú niekoľkoročné skúsenosti s prácou v miestnych rómskych komunitách. Čo sa týka konkrétne skúseností s prácou s deťmi a mládežou, išlo najčastejšie o aktívnu tvorbu projektov pre deti a mládež a účasť v nich typu voľnočasových zábavných aktivít (kreslenie a iné hry v komunitnom centre, športové aktivity) a vzdelávacích aktivít (predškolská príprava, rôzne kurzy pre mladé rómske dievčatá a ženy ako napr. kurz varenia, pečenia, šitia a vyšívania, pre mladých rómskych chlapcov ako napr. kurz pomocných murárskych a údržbárskych prác, rôzne zdravotnícke projekty, počítačové kurzy) a pod.. Náplňou práce asistentov učiteľa je všestranná pomoc deťom a tínedžerom v školách, napr. pri prekonávaní jazykovej bariéry, zabezpečovanie kontaktu medzi školou a rodičmi, vedenie krúžkov, doučovanie, v prípade potreby sprevádzanie detí k odborníkom, napr. na psychologické vyšetrenia a pod.

Obr.č.6 Stretnutie s pracovníkmi s mládežou Obr.č.7 Stretnutie s pracovníkmi s mládežou

10.1 Problémové okruhy definované pre Kecerovce

Boli naformulované nasledujúce problémové okruhy:

- **preplnená kapacita miestnej základnej školy** – deti chodia v dvojzmenných prevádzkach a čoskoro už nebude dostatok miesta pre všetky deti, navyše škola nedisponuje jedálňou a telocvičňou, ktoré sú tiež veľmi potrebné, sú k dispozícii len obmedzené priestory na mimoškolské aktivity,
- **nemožnosť pokračovať ďalej v stredoškolskom vzdelávaní** na miestnych detašovaných pracoviskách strednej stavebnej, krajčírskej a lesníckej školy – je tu možné študovať iba prvé dva ročníky a ukončiť toto štúdium tzv. záúčným listom. Ak by chceli mladí študovať ďalej na výučný list, prípadne na maturitu, museli by dochádzať do Košíc čo opäť predstavuje zvýšené finančné náklady pre rodinu. I keď stavebná a krajčírska škola ponúka program podpory rómskych študentov v tom zmysle, že poskytuje štipendiá, žiakov i ich rodičov odrádza nevyhnutnosť dochádzať do Košíc. Možnosťou by možno bolo vyjednávanie s príslušnými školami, aby podporili i pokračovanie ďalších ročníkov s možnosťou získať vyššie vzdelanie a zvýšiť tak možnosť uplatnenia mladých ľudí na trhu práce,
- čo sa týka zvyšovania vzdelania rómskych mladých ľudí i detí – je síce pravda, že viacerí mladí ľudia prejavili záujem študovať na strednej škole a zvýšiť si tak kvalifikáciu, avšak rysuje sa tu nový problém: je **veľa detí a mladých ľudí, ktorí nedokončia základnú školu, nevedia čítať a písať**,
- **neexistencia inštitúcie, odborníkov a priestorov, kde by sa mladí ľudia mohli umelecky vzdelávať** – mladí ľudia majú záujem o tento typ vzdelávania, či už ide o učenie sa hry na hudobné nástroje, tanec, spev a divadelnú činnosť. Príležitosťou je momentálne prebiehajúca rekonštrukcia kultúrneho domu a mohlo by sa spustiť vyjednávanie so základnou umeleckou školou o zriadenie detašovaného pracoviska (jedna je vo Valalikoch a potom ďalšie v Košiciach), v rómskych rodinách sa hudobné vzdelanie cení, problémom by však mohlo byť zabezpečenie hudobných nástrojov pre mladých ľudí (existuje však napríklad nadácia Divé maky, kde si ľudia môžu tzv. „adoptovať“ rómske nadané dieťa tou formou, že im platia potrebné výdavky spojené so vzdelávaním, prípadne je tu možnosť osloviť verejnosť s poskytnutím už používaných nepotrebných hudobných nástrojov, či podnikateľov s hudobníkmi), v komunite sa tiež nachádzajú niekoľkí výborní hudobníci, ktorí by možno boli ochotní viesť hudobné krúžky pre mladých ľudí,
- **neexistencia priestorov pre športové vyžitie detí a mladých ľudí v zimných mesiacoch** (v lete je frekventovane využívané miestne multifunkčné ihrisko, je možná turistika v okolí a pod. v zimných mesiacoch je všetko prerušené),
- **fetovanie** mladých ľudí, ktoré je čoraz typickejšie už aj pre deti,
- **prerušenie klubových činností** – bolo by veľmi vhodné opäť pokračovať v klubových činnostiach, o ktoré mali mladí ľudia veľký záujem, pokiaľ sa v Kecerovciach obnoví

komunitná práca a systém práce komunitných pracovníkov, iste sa bude pokračovať i v týchto činnostiach, možno by bolo vhodné popremýšľať nad vytvorením nového systému pracovníkov s mládežou, ktorí by boli úzko špecializovaní a stále k dispozícii mladým ľuďom, klubové činnosti by ponúkli mladým ľuďom atraktívnu a kvalitnú alternatívu i v porovnaní s fetovaním,

- **nezapájanie sa detí a mladých ľudí z „chudobnejších“ častí Keceroviec – do rôznych aktivít**, existujú vzájomné nesympatie medzi mladými ľuďmi z rôznych častí Keceroviec, je potrebné hľadať spôsoby a cesty ako ich vzájomne spájať (napr. i rodičia z tzv. Kostolán, ktorí sa dozvedia, že ich dieťa je v triede s deťmi z Pekľan, protestujú proti tomu a žiadajú o preradenie dieťaťa),
- **rozmáhajúce sa úžerníctvo a legálne pôžičky založené na platení vysokých úrokov**,
- **tlak rodiny na mladé dievčatá, aby sa skoro vydali a mali deti**,
- **zvyšujúca sa rozvodovosť mladých ľudí**, čo v minulosti bolo absolútne neprípustné.

10.2 Problémové okruhy definované pre Rankovce

Boli naformulované nasledujúce problémové okruhy:

- **neexistencia priestorov pre športové vyžitie mladých ľudí**,
- **absencia priestorov, kde by mohli mladí ľudia tráviť svoj voľný čas**,
- **rozmáhajúce sa závislosti** – nelegálny predaj alkoholu v osade, závislosť na hracích automatoch (hracie automaty sú v miestnom pohostinstve),
- **chýbajúca škola v obci** – deti nultého ročníka majú sťažené dochádzanie do ZŠ v Herľanoch (chodia na dvojzmennú prevádzku),
- **zhoršená dochádzka na 2. stupni ZŠ** – hlavne deti dochádzajúce do ZŠ v Kecerovciach (rodičia detí uvádzajú ako príčinu záškoláctva aj ich malý dosah na deti, keď sú mimo obec, aj strach o deti, ktoré boli často krát vystavené pouličným bitkám s Kecerovskými tínedžermi),
- **nedostatočný záujem mladých o vzdelávanie na stredných školách**. Hlavne, ak ide o dochádzanie do iných miest (nie sú ochotní dochádzať ani do blízkych Keceroviec. To môže byť dané aj neznášanlivosťou rodín z jednotlivých obcí),
- v obci pôsobia viaceré organizácie zamerané na rómsku mládež. Je citeľný **veľký nepomer medzi angažovanosťou sa v prospech mládeže a reálnymi výsledkami** (najmä v oblasti vzdelania) – akoby mládež bola len „konzumentkou aktivít“ ,
- v poslednom období sa zlepšuje komunikácia **medzi rómskou a nerómskou mládežou**, no ešte stále sú vnímateľné **vzájomné predsudky a rezervovanosť**.

10.3 Problémové okruhy definované pre Boliarov

Boli naformulované nasledujúce problémové okruhy:

- **absencia priestorov pre šport** – obec nedisponuje verejným ihriskom. Záujem mládeže o šport, najmä futbal je veľký. V obci je ihrisko, avšak vo vlastníctve súkromnej osoby, ktorá ho sporadicky prenájíma (zväčša hasičskému oddielu),
- **absencia priestorov pre stretávanie sa mládeže** – mládež trávi voľný čas zvyčajne na cestách, v blízkosti zastávok,
- **prílišná uzavretosť komunity** – Rómovia málo komunikujú s vonkajším svetom,
- **nezáujem o vzdelanie** – z celej komunity len jedna osoba študuje na strednej škole,
- **absencia mládežníckych lídrov**, pozitívnych vzorov priamo v komunite,
- **nepriateľstvá medzi 2 osadami.**

10.4 Problémové okruhy definované pre Vtáčkovce

Boli naformulované nasledujúce problémové okruhy:

- **nezrovnalosti medzi nerómskym (v tomto prípade menšinovým) a rómskym obyvateľstvom** (ktoré je vo Vtáčkovciach väčšinou),
- **neexistencia druhého stupňa základnej školy** – vo Vtáčkovciach je len tzv. prvý stupeň - ročníky 1-4 a ďalej je potrebné, aby deti odchádzali na druhý stupeň - do vyšších ročníkov 5-9 do Keceroviec. Vo Vtáčkovciach je síce možné študovať aj druhý stupeň, ale len v tzv. špeciálnej škole. Rodičia detí však často radšej volia možnosť, aby ich deti nastúpili do špeciálnej školy, pretože nechcú svoje deti púšťať do školy do Keceroviec. Ako dôvod uvádzajú vyššie finančné náklady, nezhody medzi deťmi z Keceroviec a Vtáčkoviec, strach o deti pod vplyvom zníženého rodičovského dohľadu a pod. Je to veľký problém, pretože deťom, ktoré sú na prvom stupni výbornými žiakmi vo Vtáčkovciach sa v Kecerovciach výrazne zhorší študijný priemer a výsledky. Deti, ktoré ostávajú študovať na miestnej špeciálnej škole zasa nemajú po ukončení možnosť pokračovať v štúdiu na stredných školách s maturitou, prípadne na vysokých školách. Predstavitelia samosprávy chcú zriadiť v obci aj tzv. druhý stupeň štúdia, pravdepodobne by bolo možné podať projekt na rekonštrukciu školy a na jej ďalšiu výstavbu aby sa zvýšili priestorové kapacity a tým aj možnosť zriadiť ďalšie triedy,
- **neexistencia priestorov – v obci nie sú k dispozícii pre mladých ľudí** a vlastne ani pre ostatných obyvateľov žiadne spoločné priestory, obecný úrad disponuje iba jednou malou zasadačkou, ktorá sa využíva pre činnosť úradu, príležitostne na kresťanské stretnutia, niekedy ich využívajú aj ľudia (napr. na besedy a pod.). Možnosťou by bolo vypracovať projekt na rekonštrukciu hospodárskych budov bývalého družstva,
- **problémy medzi rôznymi náboženskými skupinami** (malé konflikty medzi katolíkmi a napr. členmi Apoštolskej cirkvi),

- **ohrozenie mladých ľudí fetovaním** – deti, ktoré chodia do školy v Kecerovciach začínajú skúšať fetovať a prenášajú tento zlozvyk pomaly do svojej komunity vo Vtáčkovciach,
- obec je typická **vysokou migráciou rómskeho obyvateľstva do Veľkej Británie a Írska**. Migrujúce rodiny sa zvyčajne vracajú domov len cez letné prázdniny. Migrácia vo Vtáčkovciach je komunitnými pracovníkmi považovaná za prospešný jav – migranti si v zahraničí zarobia financie, ktoré investujú na Slovensku – stavajú si domy, zveľaďujú svoje majetky. Pozitívom je aj fakt, že ich správanie je viac kultivovanejšie, v zahraničí nabierajú pracovné návyky, hygienické zásady a pod.

10.5 Problémové okruhy definované na stretnutí kľúčových hráčov

Na stretnutí s kľúčovými hráčmi (zástupcovia miestnych mimovládnych organizácií, cirkevných organizácií, kultúrnych organizácií, samosprávy, školských inštitúcií a pod.) boli zadefinované nasledujúce problémové okruhy:

- **chýbajúca predškolská výchova detí,**
- problém s mladými ľuďmi, ktorí **nedokončia základnú školu,**
- problém s **malou kapacitou spádovej základnej školy v Kecerovciach** (škola ide na zmeny, nemá potrebné priestory pre telocvičňu, pre mimoškolské aktivity a pod.),
- problém s nesprávnym **zaraďovaním rómskych žiakov do špeciálnych škôl** (pričom často u nich nejde o mentálnu retardáciu, ale o dôsledok toho, že pochádzajú zo sociálne slabšieho prostredia),
- **separácia rómskych žiakov v školstve, chýbajúci multikulturalizmus,**
- **chýbajúca aktívna spolupráca** medzi základnou školou a detašovanými pracoviskami stredných škôl (diskusia k vhodnej príprave adeptov pre stredoškolské vzdelávanie),
- **nedostatočná ponuka rôznorodých typov stredných škôl**, na ktorých by mladí ľudia mohli pokračovať v štúdiu priamo v regióne (teda detašovaných pracovísk),
- **slabá motivácia žiakov k štúdiu, chýbajúca podpora zo strany rodičov,**
- **nedostatočné pozitívne posilňovanie rómskych detí a mladých ľudí** – napr. formou pochvál,
- **prerušená tradícia rómskeho skautingu,**
- **neexistencia nízko prahových centier** (kde by prebiehalo doučovanie, voľno časové aktivity a pod.), neefektívne trávenie voľného času,
- **nie sú zadefinované kompetencie a povinnosti jednotlivých subjektov, ktoré v osadách pracujú** – čo je to terénna práca, komunitná práca, nízko prahové centrum,
- **neustále prerušovanie kontinuity projektov realizovaných pre Rómov,**
- **chýbajúca inštitúcia, ktorá by podchytila umelecké nadanie rómskych detí a mládeže** – napr. detašované pracovisko základnej umeleckej školy,
- **málo podnetné rodinné prostredie, málo pozitívnych vzorov,**
- **príliš mladí rodičia** – „deti vychovávajú deti“,
- **predsudky, strach majority, xenofóbia.**

Obr.č.8 Stretnutie s kľúčovými hráčmi

Obr.č.9 Stretnutie s kľúčovými hráčmi

Obr.č.10 Stretnutie s kľúčovými hráčmi

Obr.č.11 Stretnutie s kľúčovými hráčmi

10.6 Problémové okruhy definované seniormi

Čo sa týka problematiky rómskej mládeže, **túto seniori vnímajú ako veľmi zlú a trápia sa ňou. Tvrdia, že mladí ľudia nemajú kde zmysluplne tráviť svoj voľný čas. Trápi ich, že je veľmi rozšírené fetovanie toluénu a okeny**, pričom tento jav je na každodennom poriadku. Pred tým to tak nebolo, tento sociálno patologický jav priniesli do miestnych komunít Rómovia, ktorí prišli z Košíc a naučili fetovať aj miestnych mladých ľudí. Tieto rómske rodiny z Košíc predali v Košiciach byty a prišli za svojimi rodinami na vidiek, pretože na vidieku je stále ešte život lacnejší a jednoduchší. V niektorých obciach už pristúpili k zákazu predaja prchavých látok a miestne obchody to zväčša rešpektujú. Avšak mladí ľudia často chodievajú aj do Košíc a riedidlá si kúpia tam a prinesú ich domov. Pravidelné pitie a fajčenie je tiež bežným javom už u detí. Len veľmi málo mladých ľudí pomáha doma a pritom by to bolo veľmi potrebné (pomoc so zabezpečením dreva, jeho príprava na kúrenie, nosenie vody zo studní a pod). Mladí ľudia si veľmi skoro nájdu partnerov a začínajú sexuálne žiť. Dôsledkom sú veľmi mladé tehotné dievčatá. Vo veľkej miere závisí od rodičov ako sa ich deti správajú. Nájdu sa i takí rodičia, ktorí svojim deťom venujú veľa času a správne ich vychovávajú. Ale veľa rodičov je takých, ktorí sa o svoje deti nestarajú.

Bolo by potrebné podchytiť u detí šport a hudobné nadanie. Výborné by boli ihriská, kde by deti mohli hrať futbal a klubovne, kde by sa mohli venovať hudbe, hre na gitaru, tancu a pod. Nevyhnutná je pomoc so školskými povinnosťami, hlavne pre tie deti, kde nevedia pomôcť rodičia by bolo vhodné **doučovanie**. V minulosti bolo napríklad v Kecerovciach kino, organizovali sa tam rôzne podujatia, hralo sa tam divadlo, zábavy a podobne. Teraz už dlhšiu dobu tento priestor nie je využívaný avšak začalo sa s jeho rekonštrukciou čo dáva malú nádej do budúcnosti.

Záver

Prostredníctvom situačnej analýzy sme sa Vám snažili priblížiť špecifiká, ale predovšetkým najpálčivejšie problémy mladých ľudí, ktorí žijú v obciach Kecerovce, Rankovce, Boliarov a Vtáčkovce. Veríme, že Vám uvedené informácie poslúžia ako užitočný zdroj informácií pre ďalšiu prácu v oblasti práce s mládežou, ako aj pre tvorbu podmienok na skvalitnenie ich života.

Tešíme sa na spoluprácu s Vami počas ďalších aktivít projektu YEEP.

Blanka Berkyová, Katarína Šiňanská, Františka Ondrašiková, Július Pecha

Zoznam použitej literatúry

Čulková, A. a kol. 2004. Náš zbor a kraj. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 152 s. ISBN 80-7165-435-3.

Dobra, E. a kol. 1998. Herľany a okolie. Košice: Dom techniky C PRESS s.r.o., 41 s. ISBN 80-232-0169-7.

Dostupné na: <http://kosice-okolie.webnode.sk/moznosti-okresu/> (dňa 15.01.2011).

Dostupné na: http://obeckecerovce.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=54 (dňa 10.01.2011).

Dostupné na: <http://www.abov.eu.sk/rankovce/>, (dňa 10.01.2011).

Dostupné na: <http://www.boliarov.sk/index.php>, (dňa 10.01.2011).

Dostupné na: <http://www.abov.eu.sk/vtackovce/>, (dňa 10.01.2011).

Magdolénová, K. a kol. 2005. So vakeres?: alebo Metodická príručka ako porozumieť svojmu susedovi. Košice: Rómska tlačová agentúra, 202 s. ISBN 80-969301-0-9.

Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja Kecerovsko – Olšavského mikroregiónu, Ľudia a voda, kol. autorov, r. 2003.

Na projekte spolupracovali

Obec Kecerovce, Obec Rankovce, Obec Boliarov, Obec Vtáčkovce, Kultúrne centrum Abova, Bidovce, Regionálny úrad verejného zdravotníctva, Košice , OZ Ľudia a energia, OZ Nádej pre Rómov, OZ Klub Pathfinder, ECAV cirk. zbor v Rankovciach, Zbor Adventistov s.d., Rankovce, Rímsko – katolícka farnosť, Kecerovce, Spojená škola, Košice, SOŠ technická škola, Košice, Lesnícka škola, Prešov, ZŠ Kecerovce, Obvodný školský úrad, Bidovce, Mládežnícki lídri, aktívni občania, Komunitné centrum Kecerovce

Prílohy

Príloha A: Príklady dobrej praxe z práce s mládežou v Kecerovsko – Olšovskom regióne

Realizátor projektu:	Združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT
Názov projektu, aktivity, programu:	STOPA (Systém Tínedžerskej Osvety, Prevencie Alkoholizmu a iných závislostí)
Obdobie a miesto realizácie:	r.2007-2008, Kecerovsko- Olšovský región (obce Rankovce, Vtáčkovce, Kecerovce, Boliarov)
Cieľ projektu:	Cieľom projektu bolo založiť 4 nízko prahové kluby prostredníctvom zatrénovaných rómskych mládežníckych peer aktivistov a šíriť prostredníctvom nich primárnu prevenciu zameranú na drogovú problematiku.
Krátka anotácia projektu (ako bol realizovaný, pre koho bol určený, ako prebiehal, v čom bol úspešný):	Projekt bol určený pre mládež vo veku 12-20 rokov a rozdelený do 2 fáz. V prvej fáze boli vybraní a školení 16 mladí Rómovia zo 4 obcí v oblasti drogovej prevencie, sociálnych spôsobilostí a komunikácie. V druhej časti projektu následne zakladali kluby pre svojich rovesníkov. V každej zo 4 obcí fungoval 1 klub (v komunitných centrách, kultúrnych domoch), kde prebiehali rôzne voľno časové a edukačné aktivity. Úspechom projektu je, že 2 kluby fungovali aj po ukončení projektu, vyprofilovali sa mládežnícki lídri, ktorí sú nositeľmi ďalších aktivít v regióne.

Obr.č.12 Prezentácia projektu STOPA v Boliarove

Realizátor projektu:	O.Z. Klub Prieskumník - Pathfinder
Názov projektu, aktivity, programu:	PoUlici
Obdobie a miesto realizácie:	4 roky, obec Rankovce
Cieľ projektu:	Vytvorenie skupín skautského typu s impaktom pre rovesníkov. Výchova zdravých osobností ako pozitívnych vzorov pre rovesníkov a ďalšie generácie.
Krátka anotácia projektu (ako bol realizovaný, pre koho bol určený, ako prebiehal, v čom bol úspešný):	Deti a mládež vo veku od 9-20 rokov. Najviac si ceníme, že sa podarilo vychovať spolupracovníkov z rómskej komunity, čo napomáha v dlhodobej úspešnosti projektu. Rozbehla sa systematická činnosť. -Počiatok činnosti 2006: stretávanie detí a tvorba hudobno-dramatických programov, účasť na celoslovenských súťažiach OZ, za spolupráce s rodičmi niektorých detí. -Od 2009: systematická práca s mladými ľuďmi, pravidelné stretnutia, príprava a realizácia programov pre menšie deti pod vedením ich starších rovesníkov, nácviky detskej a mládežníckej kapely, víkendové programy a outdoorové pobyty v prírode, letné a zimné tábory, účasť mladých ľudí na školeniach pre vedúcich.

Obr.č.13 Aktivity na Klube Prieskumník, Rankovce

Realizátor projektu:	Občianske združenie Ľudia a energia
Názov projektu, aktivity, programu:	Naučme deti remeslám
Doba realizácie:	júl 2004 Gelnica, august 2007 Gelnica, august 2008 Heľany, júl 2009 Ruskov
Cieľ projektu:	Naučiť deti základné zručnosti a znalosti na maľovanie na skle, zber bylín a príprava čajov, pletenie košíkov z prútia, hrnčiarstvo a tkanie.
Krátka anotácia projektu (ako bol realizovaný, pre koho bol určený, ako prebiehal, v čom bol úspešný)	Projekt bol realizovaný v prírodnom prostredí pre deti od 3 do 15 rokov. Deti si vlastnoručne vyrobili pamiatku na prázdninové tvorivé dielne. Za celý čas trvania tvorivých dielní sa vyskytli len dva prípady kedy sa dieťa nevedelo zapojiť do činnosti.

Obr.č.14 Tvorivé dielne

Obr.č.15 Tvorivé dielne

Príloha B: Príklady medzisketorovej spolupráce

Najvýraznejšia spolupráca v rámci regiónu je medzi organizáciami verejného a neziskového sektora. Obce a miestne školy spolupracujú s občianskymi združeniami a cirkevnými organizáciami. V rámci regiónu, v r. 2007 vznikla asociácia združujúca regionálne organizácie zo všetkých troch sektorov Miestna akčná skupina Košice – okolie (MAS OKO), zameraná na regionálny rozvoj. Samosprávy obcí sa združujú v asociáciách: Mikroregión Olšavský a Mikroregión Kecerovský. Ďalšou zastrešujúcou asociáciou je Lokálne partnerstvo sociálnej inklúzie Košice a Košice – okolie, (LPSI), ktoré vzniklo na podnet Fondu sociálneho rozvoja (FSR). V ostatnom čase vznikli ďalšie inštitúcie, ktorých cieľom je sieťovanie a zlepšenie komunikácie a spolupráce medzi jednotlivými organizáciami:

- **Kultúrne centrum Abova** so sídlom v Bidovciach má za cieľ rozvoj kultúrnych aktivít v regióne. Spája samosprávy, umelecké formálne aj neformálne skupiny, občianske združenia do spoločných kultúrnych a vzdelávacích aktivít. Kultúrne centrum Abova je riadené Košickým samosprávnym krajom (KSK),
- **Obvodný školský úrad v Bidovciach** zastrešuje základné školy na území Kecerovsko – Olšavského regiónu, prepája ich činnosť, koordinuje, metodicky usmerňuje a iniciuje spoluprácu medzi obcami, školami, políciou. V súčasnosti sa angažuje v riešení rastúceho záškoláctva detí z málo podnetného prostredia.

Program podpory zdravia znevýhodnených rómskych komunít

Od roku 2007 je v Kecerovsko – Olšavskom regióne realizovaný Program podpory zdravia znevýhodnených rómskych komunít. Jeho nositeľom je **Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach**. V rámci SR sa tento vládou schválený program, pod gesciou Ministerstva zdravotníctva, realizuje spolu na 12 regionálnych úradoch verejného zdravotníctva.

Cieľom programu je zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti členov rómskych komunít, zvýšenie uvedomelosti a zodpovednosti občanov ohrozených skupín za svoje zdravie. Ciele programu sú uskutočňované cez pôsobenie 3 komunitných pracovníkov zdravotnej výchovy (KPZV) na obyvateľov rómskych osád obcí Rankovce, Vtáčkovce, Boliarov, Kecerovce, Bidovce. KPZV pracujú priamo v prirodzenom prostredí klienta (cez návštevy v domácnostiach), vedú intervencie smerujúce k zvýšeniu zaočkovanosti, absolvovaniu preventív, zlepšeniu starostlivosti o deti, zlepšeniu hygienických návykov, odbúravaní závislostí na omámných látkach a pod. Ich úlohou je aj vedenie skupinových edukačných aktivít. Pri svojej práci aktívne spolupracujú s lokálnymi lekármi, samosprávou

obcí, školami a komunitnými centrami. Program vytvára v Kecerovsko – Olšavskom regióne platformu spolupracujúcich organizácií, ktoré spoločne hľadajú riešenia a stratégie a následné implementácie aktivít v prospech podpory zdravia ohrozených komunít. Od roku 2007 spolupracovali na čiastkových projektoch ako sú: STOPA (Systém tínedžerskej osvetu, prevencie alkoholizmu a iných závislostí), LOVESTAR (Svet peňazí), Štvorlístok prevencie, Kurz Zodpovedná matka.

Program terénnej sociálnej práce

Terénna sociálna práca je na území Kecerovsko – Olšavského regiónu vykonávaná v obciach Kecerovce (r.2004-2010) a Rankovce (r.2010- dosiaľ). Program koordinuje Fond sociálneho rozvoja, ktorý pôsobí pod gesciou Ministerstva práce soc. vecí a rodiny. Cieľom programu je zníženie deprivácie a pomoc pri sociálnom začlenení osôb z marginalizovaných rómskych komunít. Terénni sociálni pracovníci pracujú s klientom priamo, osobne, vedú ho k riešeniu jeho nevyhovujúcej životnej situácie, ako je bezdomovectvo, nedostatočná starostlivosť o deti a domácnosť, záškoláctvo detí, nezamestnanosť, zadlženosť a podobne. Terénni soc. pracovníci pracujú v komunitných centrách a tiež priamo v osadách – v prirodzenom prostredí klienta. V obci Kecerovce pôsobí 6 pracovníkov (2 terénni soc. pracovníci TSP, 4 asistenti terénnych pracovníkov ATSP), v obci Rankovce pôsobia 3 pracovníci (1 TSP, 2 ATSP). Program je žiaľ riešený projektovo, nie je kontinuálny, často je prerušovaný.

TSP pri výkone svojej práce aktívne spolupracujú s miestnymi školami, občianskymi združeniami, políciou a úradom práce. Spájajú tieto inštitúcie s prostredím rómskych komunít, pôsobia ako mediátori a iniciátori zmien.

Detašované pracoviská odborných škôl v regióne

Príkladom multisektorálnej spolupráce je určite zakladanie detašovaných pracovísk stredných odborných škôl a učilísk v regióne. Ide spolu o 3 vysunuté pracoviská škôl. Spojená škola z Košíc vytvorila 1 triedu odboru murár – natierač v obci Rankovce. Stredná odborná škola technická z Košíc vytvorila 2 odbory v obci Kecerovce – odbor murár a odbor pre dievčatá krajčírka. Lesnícka škola z Prešova má detašované triedy v obci Kecerovce – odbor lesný robotník. Detašované pracoviská škôl vznikli na základe dobrej spolupráce medzi samosprávami obcí, učilišťami a ZŠ v Kecerovciach. Obce poskytli priestory pre výučbu, často pomáhajú so zabezpečením odbornej praxe pre študentov. Veľkým prínosom v tejto kooperácii je aj pôsobenie terénnych sociálnych a komunitných zdravotných pracovníkov, ktorí robia nábor a osvetu medzi rodičmi a tínedžermi.

Príloha C: Neziskové organizácie zamerané na rozvoj kultúry, voľnočasových aktivít a športu v Kecerovsko – Olšavskom regióne

Názov inštitúcie, organizácie	Združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT
Sídlo:	Rankovce 21
Cieľová skupina, ktorej sa org. venuje:	Vidiecká rómska komunita – deti, mládež, dospelí
Cieľ činnosti:	Všestranný rozvoj rómskych komunít – vzdelávanie, budovanie vnútorného potenciálu komunít, osobnostný a duchovný rozvoj jednotlivcov, podpora zamestnateľnosti
Realizované projekty, inovatívne aktivity, Programy:	-Projekt STOPA (Systém tínedžerskej osvet, prevencie alkoholizmu a iných závislostí), - Príprava rómskych lídrov na aplikáciu sociálnych projektov v Kecerovsko – Olšavskom regióne- Vezmi svoje talenty, Ukáž svoje talenty, Daruj svoje talenty -LOVESTAR (Svet peňazí)
Spolupráca s komunitou, prepojenosť na iné organizácie:	-spolupráca s obcami Rankovce, Kecerovce, Vtáčkovce, Boliarov -úzka spolupráca s ECAV cirkevným zborom, Rankovce -spolupráca s Regionálnym úradom verejného zdravotníctva so sídlom v Košiciach -n.o.- Fórum pale romja, o.z. SPOLU, Kremnica, o.z. ROMA

Názov inštitúcie	Občianske združenie Ľudia a energia
Cieľová skupina, ktorej sa organizácia venuje:	Samospráva obcí
Cieľ činnosti	Hospodársky rozvoj
Realizované projekty, inovatívne aktivity, Programy	Vypracovaná integrovaná stratégia rozvoja územia MASOKO. 5 tvorivých dielní „Naučme deti remeslá“ od roku 2004, v Gelnici, Herľanoch a v Ruskove. Reštaurovanie kaštieľov v Kecerovciach a baníckeho domu v Gelnici. „Cyklotrasa piatich obcí Pusztafalu, Slanská Huta, Brezina, Fuzérkajata a Byšta“. „Cyklotrasy pod veľkým Miličom“ (Fuzér, Slanec, Vyšná Myšľa). „Stejně problémy, různá řešení“. Medzinárodný projekt, Česko-Slovensko-Estónsko-Srbsko
Spolupráca s komunitou, prepojenosť na iné organizácie	Spolupráca so 65 obcami, 9 občianskymi združeniami, 6 podnikateľmi a s 6 obcami v Maďarsku

Názov inštitúcie	o.z. Klub Prieskumník - Pathfinder
Cieľová skupina, ktorej sa org. venuje:	Deti a mládež
Cieľ činnosti	Cieľom činnosti klubu Pathfinder je snaha podporiť rozvoj osobnosti mladých ľudí a to v oblasti fyzickej, duchovnej i mravnej, s dôrazom na vytváranie pozitívneho vzťahu k prírode, spoločnosti i jednotlivým ľuďom v duchu kresťanských zásad.
Realizované projekty, inovatívne aktivity, Programy	Pathfinder je občianske združenie detí a mládeže skautského typu, ktoré združuje deti a mládež vo veku od 6 do 26 rokov. Deti sú organizované v oddieloch vedených dospelými vedúcimi a ich pomocníkmi - radcami, ktorí pre ne pripravujú rôzne záujmové aktivity zamerané na zmysluplné využívanie voľného času. Klub Pathfinder systematicky zabezpečuje vzdelávanie vedúcich oddielov a metodicky ich pripravuje pre poslanie vytvárať v deťoch a mládeži správne životné postoje k nebezpečenstvám ako sú drogy, alkohol a iné nebezpečné závislosti. Na základe kresťanského princípu "lásky k blížnemu" vedie k hľadaniu ciest a spôsobov, ako prispievať k integrácii handicapovaných a problematických jedincov.
Spolupráca s komunitou, prepojenosť na iné organizácie.	V rozbehu, dosiaľ s podporou starostky, tešíme sa na spoluprácu v obci i mimo nej s organizáciami, ktoré pracujú s podobnou cieľovou skupinou.

Názov inštitúcie, organizácie	Nádej pre Rómov
Sídlo:	Košice, Ťahanovce....
Cieľová skupina, ktorej sa org. venuje:	Rómovia v Kecerovsko –Olšovskom regióne (rómske ženy a tínedžerky)
Cieľ činnosti:	Rozvoj duchovných, kultúrnych hodnôt, podpora zamestnateľnosti
Realizované projekty, inovatívne aktivity, Programy:	Roma rebrík – tvorivé dielne pre rómske ženy, cez naučené ručné práce možnosť privyrobenia si pre chudobné ženy a zvýšenia uplatnenia sa na trhu práce
Spolupráca s komunitou, prepojenosť na iné organizácie	ECAV cirkevný zbor – prenájom priestorov ZPLŽ, Rankovce

Príloha D: Adresár organizácií pôsobiacich v Kecerovsko – Olšavskom regióne

Názov organizácie:	Sídlo:	Kontaktná osoba:	E-mail:	Telefónne č.:
Obec Kecerovce	Kecerovce 92	Miroslav Galas	miroslav.galas.zantal@gmail.com	0917873432
Obec Rankovce	Rankovce 18	Stanislav Hada	obecrankovce@netkosice.sk	0918428971
Obec Boliarov	Boliarov 25	František Hlavatý	obecboliarov@netkosice.sk	0556990301
Obec Vtáčkovce	Vtáčkovce 15	Ing. Milan Zimmerman	ou@vtackovce.sk	055/6990128
OZ Ľudia a energia	Košice Ruskov	RNDr.Ivan Burčík	ludiaaenergia@zoznam.sk	0918803396
Združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT	Rankovce 21	Bc. Františka Ondrašiková	prelepsizivot@post.sk	0904616338
Asociácia komunitných centier	Kežmarská 10 Košice	Mgr. František Jeleň	akc@akc.sk	0908994650
OZ Nádej pre Rómov	Sofijská 25 04013 Košice	Jana Borošová, Kristy Wollam	janka18borosova@gmail.com	0908485256
Školský úrad Bidovce	Bidovce 206	PhDr. Renáta Čabaiová	cabaiova1@centrum.sk	0905220667
Kultúrne centrum Abova	Bidovce 206	Mgr. František Jeleň	kulturaabova@vucke.sk	0908994650
Rímsko – katolícka farnosť Kecerovce	Kecerovce 148	PaeDr. ThDr. Eugen Fejco, PhD.		055 6990433
ECAV cirkevný zbor Rankovce	Rankovce 17	Mgr. Ľuboslav Beňo	ecav@rankovce.sk	0918828307
Zbor Adventistov siedmeho dňa, Rankovce , OZ Klub Pathfinder	Rankovce 7	Ján Šolc	jansolc@gmail.com	0907091144
ZŠ Kecerovce	Kecerovce 79	Mgr. Tibor Oros	zskecerovce@pobox.sk	0904863939
SOŠ technická, Košice, Detašované pracovisko, Kecerovce	Kukučínová 23, Košice	PhDr. Ján Pituch	sustav@isternet.sk	0904229866
Spojená škola, Košice, detašované pracovisko Rankovce	Alejová 6, Košice	Ing. Ľuboš Zuskár	obecbackovik@stonline.sk	0908096671

Názov: Situačná analýza Kecerovce, Rankovce, Vtáčkovce, Boliarov

Autori: Ing. Blanka Berkyová, PhDr. Katarína Šiňanská, Bc. Franitška Ondrašiková, Július Pecha

Vydalo: Združenie PRE LEPŠÍ ŽIVOT, Rankovce 21, 044 45 Bidovce, okres Košice

Počet strán: 62

Rok vydania: 2011

ISBN 978-80-970726-1-2

Publikácia „Situačná analýza Kecerovce, Rankovce, Vtáčkovce, Boliarov“, predstavuje ojedinelý pokus o odborný pohľad na históriu analyzovaného regiónu s analýzou špecifických socio-ekonomických faktorov tohto regiónu. Autorom sa na relatívne malom priestore podarilo ponúknuť dobrý analytický základ pre poznanie problémov, ktoré v regióne existujú. Uplatnenie historicko – analytickej metódy prinieslo osobitný pohľad v ktorom sa historický background spája so súčasnosťou. Prepájacím prvkom sú sociálne vzťahy.

Osobitnú pozornosť venujú autori Rómom a rómskym komunitám. Analýza súčasného stavu rómskych komunít otvára otázky prichádzajúcej budúcnosti.

Publikácia ponúka tabuľkové spracovanie zistených údajov, SWOT analýzy a analýzy zamerané na potreby mládeže v skúmanom regióne. Komplexné spracovanie vybraných problematik ponúka dobrý základ pre rozvoj lokálnych stratégií či komplexného prístupu na riešenie problémov rómskych komunít. Je vhodnou pomôckou aj pre samosprávy. Verím, že sa v blízkej budúcnosti dočkáme pokračovania s využitím zistených faktov.

Mgr. Soňa Lovašová, Phd. (odborná asistentka, Katedra sociálnej práce FF UPJŠ v Košiciach)

Predložená situačná analýza s názvom Situačná analýza Kecerovce, Rankovce, Vtáčkovce, Boliarov predstavuje zaujímavý a podnetný príspevok – ukážku možností využitia programu YEPP, ktorý sa zameriava na posilnenie participácie mládeže na verejnom živote, obhajovanie a presadzovanie ich záujmov, v praxi. Tento typ práce s mládežou je v podmienkach SR nový, no svojim zameraním a cieľmi, ktoré si stanovil, sa zdá byť vhodným spôsobom pomoci mladým ľuďom, ktorí sú napr. sociálne znevýhodnení, prípadne ohrození sociálnym vylúčením. To, že je využiteľný v praxi prezentuje táto práca, čím sa stáva veľkým prínosom v tejto problematike.

Publikácia je prehľadne spracovaná, jednotlivé kapitoly sú zoradené podľa postupnosti danej programom YEPP. Autorom sa podarilo prehľadným a zrozumiteľným štýlom s využitím tabuliek spracovať základné údaje o jednotlivých obciach, ktoré súvisia s problematikou.

Predkladaná práca pozostáva z pätnástich menších kapitol, čím autori dosiahli vysokú prehľadnosť práce s programom YEPP. Je napísaná vhodným štylistickým spôsobom – dostatočne odborným, no zároveň pútavým a informačne nasýteným pre čitateľa. To považujem za dôležitú skutočnosť, keďže je určená nielen odbornej verejnosti ako pomôcka a zdroj informácií o tomto regióne, ale aj pre obyvateľov danej lokality.

Jednotlivé kapitoly sa dajú rozdeliť do určitých okruhov mapujúcich daný región: začínajúc všeobecnou charakteristikou, históriou, demografickou charakteristikou, sociálno-ekonomickou situáciou s dôrazom na ohrozené skupiny, a následným zameraním na mládež analýzou ich potrieb a stanovením problematických okruhov. Autorom sa pritom podarilo tieto kapitoly veľmi dobrým spôsobom informačne naplniť. V závere ponúka dôležité kontakty a dosť podrobný prehľad realizovaných projektov, programov či spolupráce v danom regióne.

Myslím si, že publikácia naplní cieľ a myšlienku, s ktorou bola vytváraná - priblížiť problémy mladých ľudí za účelom skvalitnenia ich života. Ukázať možnosti využitia programu YEPP, pričom predstavuje aj zaujímavý zdroj informácií pre odbornú i laickú verejnosť.

ISBN 978-80-970726-1-2

EAN 9788097072612